

1. Veiligheid vormt de basis

- 1.1. De groep
 - 1.1.1. Stam/basisgroep
 - 1.1.2. Beroepskracht kindratio (BKR)
- 1.2. Pedagogisch medewerker
 - 1.2.1. Deskundigheidsbevordering
 - 1.2.2. Samenwerken
 - 1.2.3. Vrijwilligers en pedagogisch medewerkers in ontwikkeling/studenten

2. Aandacht voor ieder kind

- 2.1. Kennismaken en wennen
- 2.2. Begroeten/afcheid
- 2.3. Mentor
- 2.4. Observeren, signaleren & doorverwijzen
- 2.5. Kindmap/portfolio

3. Ontwikkelen door te ontdekken

- 3.1. Speel-leergebieden
 - 3.1.1. Pedagogische principes en hulpmiddelen
 - 3.1.1.1 'Het competente kind' (Emmi Pikler)
 - 3.1.1.2 'Uk&Puk en Piramide' (Voor en Vroegschoolse Educatie)
 - 3.1.1.3 'Interactievaardigheden'
 - 3.1.2. Het creëren van de optimale speelleeromgeving
 - 3.1.2.1 - 0 tot 2 jaar
 - 3.1.2.2 - 2 tot 7 jaar
 - 3.1.2.3 - 7 tot 10 jaar
 - 3.1.2.4 - 10 tot 13 jaar
- 3.2. Verzorg-leergebieden
 - 3.2.1. Voeding
 - 3.2.2. Slapen
 - 3.2.3. Verschonen & zindelijkheid

4. Samen met elkaar

- 4.1. Ouders
- 4.2. Doorgaande lijnen
 - 4.2.1. School
 - 4.2.2. Zorg & Welzijn
 - 4.2.3. Overige externe organisaties

1. Veiligheid vormt de basis

Inleiding

Veiligheid vormt altijd de basis van onze opvang.

We bieden kinderen emotionele veiligheid in een gezonde en veilige omgeving door een sensitieve en responsieve manier van omgang te bieden; respect voor de autonomie te tonen; grenzen te stellen en structuur te bieden; vanuit de basis van positief leidinggeven.

In dit hoofdstuk omschrijven we hoe **(en met behulp van welke pedagogische middelen en vaardigheden)** we hier **concreet** vorm aan geven:

We doen dit door ordening aan te brengen in de wereld om kinderen heen vanuit een kindvolgende benadering.

Door te werken met vaste groepen (hoofdstuk 1.1.), waar het schoon en veilig is; waar vaste en bekende pedagogisch medewerkers werken; en waar gebeurtenissen en handelingen, indien nodig, plaats vinden in vaste volgordes.

We bieden de kaders waar binnen kinderen hun gang mogen gaan en kunnen ontdekken.

Warme en ondersteunende interacties tussen de pedagogisch medewerkers en de kinderen (hoofdstuk 1.2.) dragen bij aan sociaal-emotionele veiligheid waardoor kinderen zich prettig en betrokken voelen. En wanneer kinderen zelf niet meer in staat zijn hun gedrag te bepalen geven we op een positieve en effectieve manier richting aan dit gedrag.

We houden hierbij rekening met de verschillende leeftijdsfasen waarin kinderen zich bevinden en zo nodig, omschrijven we deze fasen apart.

Goede interactie tussen kinderen onderling en tussen het kind en de pedagogisch medewerker is interactie die op een kindvolgende manier bijdraagt aan het bereiken van de vier pedagogische doelen. In hoofdstuk 3.1.1.3. 'interactievaardigheden' beschrijven wij hoe we in de dagelijkse praktijk (vanuit ons pedagogische visie) per leeftijdsfase concreet invulling geven aan: het bieden van een sensitieve en responsieve manier van omgang; het tonen van respect voor de autonomie; en grenzen stellen en structuur bieden vanuit de basis van positief leidinggeven.

1.1 De groep

1.1.1 Basis/stamgroep

Veilige en vertrouwde basis

We bieden ieder kind bij Eigen&Wijzer een veilige basis door het op te vangen in een eigen vaste groep. Bij het kinderdagverblijf en bij de peuteropvang noemen we deze groep de *stamgroep* en bij de buitenschoolse opvang de *basisgroep*. We zorgen ervoor dat alle groepen veilig en hygiënisch zijn en worden begeleid door vaste pedagogisch medewerkers.

Zie: WIJS / KwaliteitWijzer / Veilig & Gezond

Verticale en horizontale groepen

We werken met verticale en horizontale groepen. Een horizontale groep is een groep waarin kinderen van ongeveer dezelfde leeftijden verblijven. Bij onze kinderdagverblijven zijn dit groepen

Datum uitgifte: januari 2018

Datum laatste wijziging: 24 december 2019

met kinderen in de leeftijd van 0 tot 1 jaar (babygroep), 1 tot 2 jaar (dreumesgroep), 0 tot 2 jaar (baby- en dreumesgroep) en 2 tot 4 jaar (peutergroep).

Bij onze peuteropvang-locaties zijn dit groepen met kinderen in de leeftijd van 2 tot 4 jaar. Een verticale groep is een groep waarin kinderen van verschillende leeftijden verblijven. Bij onze kinderdagverblijven zijn dit groepen met kinderen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar en bij de buitenschoolse opvang zijn dit groepen met kinderen in de leeftijd van 4 tot 7 jaar, 7 tot 13 jaar, 10 tot 13 jaar (tiener-bso) en 4 tot 13 jaar.

Zie: WIJS / KwaliteitWijzer / Pedagogiek / Bijlagen / Voor/nadelen en aandachtspunten bij het werken met horizontale- en verticale groepen.

Ritme van de groep

Bij de babygroepen hanteren we geen vast ritme maar volgen we de baby in zijn of haar ontwikkelbehoefte. Voor de overige groepen geldt dat wij in de basis werken met een vast dagritme, maar dat hier van afgeweken wordt als dit beter aansluit bij de ontwikkelbehoefte van een kind of de groep op dat moment.

Hoe we hier verder invulling aan geven hebben we per locatie uitgewerkt in het locatie werkplan.

Verlaten van de groep

Bij de dag- en peuteropvang heeft iedere stamgroep een vaste stamgroepsruimte.

Bij de buitenschoolse opvang is er geen sprake van een vaste basisgroepsruimte.

Gedurende de dag kunnen kinderen op bepaalde momenten, zoals bij gezamenlijk buitenspelen, meedoen aan een activiteit of in het kader van het open-deuren beleid (zie hoofdstuk 3.1.3.) tijdelijk hun groep en in het geval van de dagopvang, hun groepsruimte, verlaten.

Welke momenten dit zijn hebben we per locatie vastgelegd in het locatie werkplan.

Samenvoeging groepen

In bepaalde situaties voegen we de vaste stam- of basisgroepen op dezelfde LRK-locatie (tijdelijk) samen. Bijvoorbeeld aan het begin en/of het einde van de dag, in de vakantieperiode, op rustige dagen, bij ziekte van een pedagogisch medewerker of bij een gezamenlijke activiteit op de groep. Hierbij zorgen we er altijd voor dat ieder kind zich veilig en prettig voelt, doordat ieder kind gekoppeld blijft aan een vaste vertrouwde pedagogisch medewerker.

Uitzondering hierop vormt de situatie waarbij één vaste pedagogisch medewerker vakantie heeft en de andere vaste pedagogisch medewerker onverhoopt ziek wordt. De ouders van deze kinderen geven schriftelijke toestemming voor het samenvoegen van groepen op het *intakegesprekformulier*. (zie hoofdstuk 4.1 ouders).

Opvang in andere groep op dezelfde LRK-locatie

Het kan voorkomen dat een kind bij afname van flexibele- of vakantieopvang, opvang gedurende een extra (dag)deel of bij uitbreiding van het contract met een dag(deel), in een andere stam- of basisgroep op dezelfde locatie wordt opgevangen. We streven er altijd naar om ieder kind in de eigen vertrouwde vaste groep te plaatsen. Indien hier geen plaats beschikbaar is, geven we ouders de keuze om gebruik te maken van opvang in een andere vaste groep bij dezelfde locatie. Door middel van het open deuren beleid (zie hoofdstuk 3.1.3) wordt er naar gestreefd om alle pedagogisch medewerkers die werkzaam zijn bij de locatie bekende gezichten voor alle kinderen te laten zijn. Dit voorkomt dat de kinderen bij (tijdelijke) plaatsing in een andere groep te maken krijgen met onbekende pedagogisch medewerkers.

Opvang in een andere groep op andere LRK-locatie

Wanneer opvang alleen plaats kan vinden in een andere groep op een andere locatie geven wij ouders de keuze hier gebruik van te maken.

We streven er bij de dagopvang altijd naar het kind direct over te plaatsen naar de eigen vaste stamgroep zodra daar plaats beschikbaar is.

Bij de BSO kan een tijdelijke plaatsing op een andere locatie (b.v. omdat het activiteitenprogramma in een schoolvakantie beter aansluit) of structurele plaatsing op een andere locatie (b.v. omdat het een thema BSO betreft) een bewuste keuze zijn.

Bij structurele plaatsingen bij andere BSO-locaties bewaken de vaste pedagogisch medewerkers, in samenspraak met het kind en ouder(s), of plaatsing op verschillende locaties aansluit bij wat een kind aan kan/nodig heeft.

Bij opvang op een andere locatie, worden voorafgaand aan de plaatsing wenafspraken gemaakt (zie hoofdstuk 2.1).

Vastleggen afspraken

We leggen afspraken rond opvang van een kind in een andere vaste groep dan de vaste stam- of basisgroep altijd samen met ouders vast. Deze opvang duurt nooit langer dan de vastgestelde schriftelijk overeengekomen periode tussen ouders en Eigen&Wijzer.

Bij een incidentele eenmalige plaatsing in een andere stam- of basisgroep op dezelfde LRK-locatie wordt dit vastgelegd op het formulier extra dag(deel).

Bij een structurele (tijdelijke) plaatsing buiten de vaste stam- of basisgroep voor een bepaalde periode op een andere LRK-locatie wordt dit vastgelegd in een aparte overeenkomst in de vorm van een addendum bij de plaatsingsovereenkomst tussen ouders en E&W. Deze overeenkomsten worden gebundeld en zijn per overeenkomst door ouders aan te gaan en/of op te zeggen.

Zie ook: WIJS / KwaliteitWijzer / Ouders / Plaatsingsbeleid

1.1.2. Beroepskracht kindratio (BKR)

Wij hanteren bij het berekenen van het maximale aantal kinderen dat een beroepskracht mag opvangen de (wettelijke) schema's, zoals opgenomen in de wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang (IKK). Hierbij maken we gebruik van de online rekentool.

De schema's zijn per locatie verder uitgewerkt in het locatiespecifieke werkplan.

1.2. Pedagogisch medewerker

1.2.1 Deskundigheidsbevordering

Scholing:

Eigen&Wijzer is een lerende organisatie met een uitgebreid intern scholingsaanbod. Pedagogisch medewerkers krijgen optimale ontwikkelkansen en worden gestimuleerd en gefaciliteerd tot groei vanuit hun intrinsieke motivatie en talenten. Zij zijn daarin een voorbeeld voor de kinderen.

Alle pedagogisch medewerkers die in vaste dienst zijn hebben deelgenomen aan een inwerkprogramma en diverse interne trainingen op het gebied van interactievaardigheden en ontwikkelingsstimulatie.

Daarnaast nemen alle medewerkers deel aan de jaarlijkse deskundigheidsbevordering. Zo worden er jaarlijks thema-workshops gegeven door (gespecialiseerde) eigen medewerkers of externe deskundigen.

En er zijn intervisie momenten waarin we reflecteren op ons eigen handelen. Hierbij evalueren we de resultaten van de observatie-cyclus (hoofdstuk 2.4) en leren we met elkaar van eigen beeldmateriaal.

In samenwerking met het MBO hebben wij een intern opleidingstraject 'expert in de praktijk door theorie' ontwikkeld waarin pedagogisch medewerkers de mogelijkheid krijgen om geschoold te worden tot gespecialiseerd pedagogisch medewerker (niveau 4). Binnen deze opleiding verbinden we theorie en praktijk en vinden er regelmatig bijeenkomsten plaats waarbij studenten en pedagogisch medewerkers gezamenlijk een educatieve sessie bijwonen waarbij zij hun kennis verbreden en verdiepen.

Alle opleidingsactiviteiten die binnen Eigen&Wijzer worden aangeboden zijn gebaseerd op de pedagogische methodes en principes (hoofdstuk 3.1.1.) waarmee wij werken.

In ons *opleidingsbeleid* staat omschreven hoe we ons scholingsbeleid concreet vorm geven.

Zie: [WIJS / KwaliteitWijzer / Personeel / Opleidingsbeleid](#)

Digitale kennisbank:

Er is een digitale kennisbank beschikbaar op ons intranet WIJS waar pedagogisch medewerkers informatie kunnen vinden die bijdraagt aan deskundigheidsbevordering.

1.2.2. Samenwerken

Samenwerken op de groepen

Op de groepen werken de pedagogisch medewerkers intensief met elkaar samen. Tijdens het samenwerken kan het voorkomen dat we vragen, opmerkingen en/of tips hebben op elkaars werkhouding. Wij werken vanuit het principe dat iedereen werkt vanuit positieve, goede bedoelingen en er van elkaar geleerd kan worden. Vanuit dit principe spreken we elkaar aan.

Datum uitgifte: januari 2018

Datum laatste wijziging: 24 december 2019

Overdracht tussen groepen

Wanneer een kind doorstroomt naar een andere groep is het belangrijk dat er een goede overdracht plaatsvindt, zodat het kind zich z.s.m. prettig voelt in de nieuwe groep. Hoe we dit doen staat omschreven in: WIJS / KwaliteitWijzer / Ouders / Plaatsingsbeleid

We vragen ouders om toestemming tot interne informatie-uitwisseling tussen de onderlinge groepen binnen Eigen&Wijzer in het intakeformulier.

1.2.3. Vrijwilligers, Pedagogisch medewerkers in opleiding en studenten

Vrijwilligers

Bij Eigen&Wijzer zijn op sommige locaties vrijwilligers actief. Een omschrijving van hun taken is uitgewerkt in het locatiespecifieke werkplan.

Pedagogisch medewerkers in ontwikkeling en studenten

Bij Eigen&Wijzer we graag betrokken bij studenten die hun hart hebben liggen in de kinderopvang. Wij geven hen binnen onze organisatie de mogelijkheid om te leren, zichzelf te ontwikkelen en onze missie & visie eigen te maken. Zo worden zij goed voorbereid op het werken in de kinderopvang na hun studie.

Inzet pedagogisch medewerkers in ontwikkeling en studenten

Wanneer pedagogisch medewerkers in ontwikkeling (hierna te noemen pmio) of studenten (gedeeltelijk) formatief ingezet worden dan doen wij dit op basis van een verklaring waarin de docent/begeleider van de pmio/student verklaren dat dit verantwoord is. We kijken hierbij op basis van zijn/haar competenties, kwaliteiten en opgedane opleidings- en praktijkervaring of deze pmio/student voldoende bekwaam is om te werken vanuit de wettelijke kaders en volgens het pedagogische beleid van Eigen&Wijzer. De pmio/student creëert een veilig klimaat voor de kinderen die hij/zij verzorgt, opvoedt en begeleidt. Hij/zij biedt verantwoorde kinderopvang volgens de vier wettelijke pedagogische basisdoelen.

De pmio/student staat niet alleen op de groep en ontvangt voldoende kwalitatief goede begeleiding bij zijn of haar dagelijkse werkzaamheden.

Om het leerproces te borgen wordt elke twee weken een verslag gemaakt door de pmio/student waarin de vorderingen van de persoonlijke leerdoelen beschreven staan. Dit verslag wordt door de docent/begeleider gezien en ondertekend.

Zie ook: WIJS / KwaliteitWijzer / Personeel / Beleid beroepspraktijkvorming

2. Aandacht voor ieder kind

Inleiding

We hebben aandacht en respect voor ieder kind.

We bieden kinderen emotionele veiligheid in een gezonde en veilige omgeving door een sensitieve en responsieve manier van omgang te bieden; respect voor de autonomie te tonen; grenzen te stellen en structuur te bieden.

In dit hoofdstuk omschrijven we hoe **(en met behulp van welke pedagogische middelen en vaardigheden)** we hier **concreet** vorm aan geven:

We zijn sensitief: we luisteren en kijken aandachtig naar ieder kind. Door aan te voelen wat een kind nodig heeft en te reageren op een manier die bij het kind past. We nemen de tijd om kennis te maken en aan elkaar en de groep te wennen (hoofdstuk 2.1). Ook het begroeten en afscheid nemen (hoofdstuk 2.2) zijn belangrijke contactmomenten.

We koppelen ieder kind aan een eigen mentor (hoofdstuk 2.3).

Dit geeft het kind een gevoel van veiligheid, zowel fysiek als emotioneel.

We hebben respect voor autonomie: we houden rekening met wat het kind wil en met zijn of haar eigenheid. Ieder kind mag zich ontwikkelen in een eigen tempo.

En we houden rekening met de ontwikkelfase waarin een kind zich bevindt.

We observeren en registreren deze ontwikkelingen (hoofdstuk 2.4. en hoofdstuk 2.5).

Taal (verbaal en non-verbaal) is hierbij belangrijk. Bij alles wat we doen praten we met de kinderen en leggen we uit wat we doen. Altijd op een manier die passend is bij het niveau van het kind.

Dit alles doen we zodat ieder kind zich veilig en geborgen voelt bij Eigen&Wijzer.

We houden hierbij rekening met de verschillende leeftijdsfases waarin kinderen zich bevinden en zo nodig, omschrijven we deze fases apart.

Goede interactie tussen kinderen onderling en tussen het kind en de pedagogisch medewerker is interactie die op een kindvolgende manier bijdraagt aan het bereiken van de vier pedagogische doelen. In hoofdstuk 3.1.1.3. 'interactievaardigheden' beschrijven wij hoe we in de dagelijkse praktijk (vanuit ons pedagogische visie) per leeftijdsfase concreet invulling geven aan: het bieden van een sensitieve en responsieve manier van omgang; het tonen van respect voor de autonomie; en grenzen stellen en structuur bieden vanuit de basis van positief leidinggeven.

2.1. Kennismaken en wennen

Wanneer een kind start bij een groep of overgaat naar een andere groep is het belangrijk dat het kind, de ouders en de pedagogisch medewerkers aan elkaar en de nieuwe omgeving kunnen wennen. We zorgen altijd dat de wenperiode gefaseerd verloopt met duidelijke momenten waarop we evalueren en overleggen met ouders.

Wennen is altijd maatwerk. In beginsel hanteren we hierbij een aantal standaard wennmomenten (zoals hieronder beschreven) maar indien nodig kan hiervan afgeweken worden. We laten kinderen bij voorkeur wennen (afhankelijk van het aantal opvangdagen) twee weken voor het kind officieel bij de groep start. Wenafspraken maken we in overleg met ouders. Tijdens het wennen is het belangrijk dat ouders altijd beschikbaar zijn om het kind direct op te halen (of op te laten halen) indien het wennen niet goed verloopt.

Bij de overgang van een bestaande plaatsing naar een andere (stam)groep binnen de huidige locatie geldt dat een kind tijdens de wenperiode minimaal één keer gaat wennen op de nieuwe groep. Dit geldt ook voor kinderen die tijdelijk in een andere stamgroep geplaatst worden. Het kind draait dan tijdens de huidige opvanguren mee bij de nieuwe groep. Wanneer dit naar wens verloopt kan het kind definitief overgeplaatst worden.

Voor flexibele- plaatsingen of plaatsingen op basis van een vakantiepakket geldt dat er minimaal één dagdeel gewend wordt. Hierbij wordt in overleg met ouders gekeken naar wat passend is voor het kind.

Wennen voor de ingangsdatum van de plaatsing

Opvang vindt altijd plaats op basis van een schriftelijke plaatsingsovereenkomst tussen ons en de ouder. Dit betekent dat het wennen altijd plaatst vindt binnen de periode uit de plaatsingsovereenkomst en niet daarbuiten. Aan de plaatsingsovereenkomst met ouders is daarom toegevoegd dat vanaf het moment dat er wordt gewend voor de ingangsdatum, de plaatsingsovereenkomst van kracht is met alle voorwaarden. Hiermee voldoet ons wenbeleid aan alle wettelijke eisen. Wennen kan alleen onder 3 voorwaarden, anders kan er niet gewend worden voor de ingangsdatum. Kosteloos wennen kan dus alleen voor de ingangsdatum.

Indien het kind kosteloos komt wennen vóór de daadwerkelijke ingangsdatum van de plaatsingsovereenkomst, zijn de plaatsingsovereenkomst en de bepalingen van toepassing zoals opgenomen in de contractvoorwaarden, de algemene voorwaarden voor kinderopvang, de betalingsregeling en de huisregels van de betreffende locatie.

Het wennen kan alleen onder de volgende voorwaarden:

- de plaatsingsovereenkomst is getekend en retour ontvangen;
- er is een kindplaats beschikbaar en
- de beroepskrachtratio wordt nageleefd.

Beroepskrachtratio tijdens het wennen

Wennen mag niet boventallig plaatsvinden. Daarom letten we er bij het maken van wenafspraken altijd op of de beroepskracht-kindratio niet overschreden wordt.

Wanneer een kind gaat wennen bij een andere groep binnen dezelfde locatie mag dit kind extra/ boventallig komen, mits het kind wat betreft de BKR nog terug te voeren valt bij de groep waar het

vandaan komt. We zorgen er altijd voor dat de BKR op de huidige groep kloppend is en blijft tijdens het wennen op de nieuwe groep zodat het kind wanneer het nodig is altijd eerder kan terugkeren naar de huidige groep.

Baby's/dreumesen/peuters (0 tot 4 jaar) dagopvang:

Er vinden, afhankelijk van hoe het gaat, drie wennmomenten plaats. De eerste keer bijvoorbeeld 1,5 uur; de tweede keer 2 uur en de derde keer een dagdeel, waarin het kind in ieder geval mee-eet en bij voorkeur slaapt bij de locatie.

Wanneer een kind naar twee verschillende locaties of stam-/basisgroepen gaat, zal er bij beide groepen een wenprocedure plaatsvinden op basis van bovenstaande richtlijnen.

Peuters (2 tot 4 jaar) peuteropvang:

Er vinden, afhankelijk van hoe het gaat, twee of drie wennmomenten plaats. De eerste keer bijvoorbeeld 1 uur en de tweede en derde keer 2 a 3 uur, waarin het kind in ieder geval mee-eet.

Wanneer een kind naar twee verschillende locaties of stamgroepen gaat, zal er op beide groepen een wenprocedure plaatsvinden op basis van bovenstaande richtlijnen.

Basisschoolkinderen (4 tot 13 jaar) bso:

Er vinden, afhankelijk van hoe het gaat, twee wennmomenten plaats. De eerste keer wordt het kind door de ouders gebracht en blijft het kind ongeveer 2 uur. Indien dit naar wens verloopt, zal het kind de tweede keer door de pm'ers uit school worden meegenomen en na ongeveer 2 uur door ouders opgehaald worden.

Wanneer een kind naar twee verschillende locaties gaat, zullen er 3 wennmomenten zijn.

De eerste 2 wennmomenten volgens bovenstaande richtlijnen en vervolgens zal in overleg met de ouders afgesproken worden of het wennmoment op de 2^e locatie bestaat uit het brengen en halen door ouders, of het door de pedagogisch medewerker ophalen uit school. Wanneer het 1^e wennmoment goed verloopt, kan in overleg met de ouders worden besloten het 2^e wennmoment al op de 2^e groep te laten plaatsvinden.

Samenwerking met ouders:

Wenafspraken worden door de pm'ers in overleg gemaakt met ouders en schriftelijk vastgelegd op formulier wenafspraken.

Zie ook: WIJS / KwaliteitWijzer / Ouders / Plaatsingsbeleid

2.2. Begroeten en afscheid nemen

Baby's/dreumesen/peuters (0 tot 4 jaar)

Bij binnenkomst verwelkomen we het kind en de ouders en maken tijd voor een overdracht (zie hoofdstuk 4.1). Wanneer de ouder vertrekt helpen we het kind bij het afscheid nemen. Dit verloopt bij ieder kind anders. We besteden hierbij aandacht aan afscheidsrituelen, we bieden emotionele steun, zwaaien samen naar papa/mama en geven hen inzicht in wat er gebeurt/ gebeuren gaat(het dagritme). Een eigen knuffel kan troost of afleiding bieden. We geven het kind vervolgens de gelegenheid om zelf te kiezen voor een activiteit en/of samen te spelen met andere kinderen.

Datum uitgifte: januari 2018

Datum laatste wijziging: 24 december 2019

Wanneer ouders het kind komen halen, wordt het ontvangen door de pedagogisch medewerkers en vindt er een overdracht plaats (zie hoofdstuk 4.2.). Vooral bij de baby's en dreumesen zijn het uitwisselen van details over eet- en slaapedrag belangrijk. Details hierover worden gedurende de dag door genoteerd op een zichtbare lijst of bord op de groep. Tenslotte nemen we afscheid van het kind en de ouder.

Basisschoolkinderen (4 tot 13 jaar)

Ook voor de kinderen in de basisschoolleeftijd geldt dat we bij binnenkomst het kind en de ouders (in geval van schoolvrije dagen) verwelkomen en tijd maken voor een overdracht (zie hoofdstuk 4.1). Voor de jongeren kinderen geldt dat we het kind (indien nog nodig) begeleiden bij het afscheid nemen. Dit verloopt bij ieder kind anders. Indien nog nodig geven het kind vervolgens de gelegenheid om zelf te kiezen voor een activiteit en/of samen te spelen met andere kinderen.

Wanneer ouders het kind komen halen, wordt het ontvangen door de pedagogisch medewerkers en vindt er een overdracht plaats (zie hoofdstuk 4.2.). Tenslotte nemen we afscheid van het kind en de ouder.

Meer informatie over het ophalen door derden en het halen/brengen van kinderen van en naar school zie: [WIJS / KwaliteitWijzer / Veilig & Gezond / Vervoer en uitstapjes](#)

2.3. Mentor

Alle kinderen van 0 tot 13 jaar hebben een eigen mentor. Dit is één van de pedagogisch medewerkers van de groep van het kind. Mentoring zien wij als een één-op-één interactief proces waarbij de mentor het leren van de mentee (het kind) begeleidt en ze zich samen op de persoonlijke ontwikkeling richten.

Dit draagt bij aan het welzijn en welbevinden van kinderen. Een intensieve en vertrouwde relatie draagt bij aan emotionele veiligheid. Door deze basis is er meer ruimte voor de ontwikkeling van het kind. Het kind kan met meer zelfvertrouwen ontdekken, onderzoeken en spelend leren. Omdat er een volwassene aanwezig is voor rust en veiligheid, houdt het kind energie over om op ontdekking te gaan. De mentor kan de kinderen gericht activiteiten bieden die beter aansluiten wat meer leidt tot hogere spelbetrokkenheid en meer stimulering van de brede ontwikkeling.

De mentor is het eerste aanspreekpunt voor het kind en zijn/haar ouders (zie hoofdstuk 4.1). Zij zijn hierbij verantwoordelijk voor het bijhouden van de kindmap of portfolio (zie hoofdstuk 2.5); het in de gaten houden van de ontwikkeling en het welzijn van het kind (observeren en het bespreken van de uitkomsten met het team en de ouders); het eventueel signaleren van (potentiele) ontwikkelingsproblemen en doorverwijzen (zie hoofdstuk 2.4 en de overdracht naar de basisschool (hoofdstuk 4.2) of een andere groep (hoofdstuk 1.2.2.)).

Wanneer de mentor zelf niet in de gelegenheid is om één van deze taken uit te voeren wordt dit altijd zorgvuldig overgedragen aan één van de andere pedagogisch medewerkers van de groep.

Ouders worden tijdens het intakegesprek geïnformeerd over het mentorschap. Ook horen zij tijdens het intakegesprek welke pedagogisch medewerker de mentor van hun kind wordt.

Bij voorkeur houdt de mentor zelf het intakegesprek zodat hij of zij zich direct aan de ouders (en eventueel het kind) kan voorstellen. Wanneer dit niet lukt, dan stelt de mentor zich tijdens het eerste wemmoment aan ouders voor.

Op de groepen hangen lijsten waar op staat welke pedagogisch medewerker de mentor van welk kind is zodat dit voor ouders (en eventueel kinderen) altijd inzichtelijk is. I.v.m. de privacy is hierbij alleen de voornaam van het kind zichtbaar.

2.4. Observeren, signaleren & doorverwijzen

Observeren

Bij Eigen&Wijzer observeren we jaarlijks de kwaliteit en het welbevinden bij iedere locatie én de ontwikkeling en het welzijn van ieder individueel kind:

- Kwaliteit: *het veiligheids- en gezondheidsbeleid, de stabiliteit van de groep, de pedagogische kwaliteit, de ouderbetrokkenheid & de interactievaardigheden van de pm'ers;*
- Ontwikkeling: *op motorisch, cognitief, taal- & spraak en sociaal-emotioneel gebied.*
- Welbevinden: *het groeps functioneren, het welbevinden in het algemeen en het welbevinden in specifieke situaties;*

Hoe we dit precies doen staat omschreven in: *bijlage 1 'observatiecyclus Eigen&Wijzer'.*

Wij vragen ouders om toestemming om hun kind te mogen observeren in het *intakeformulier*.

Signaleren

Het is de taak van iedere pedagogisch medewerker om opvallend gedrag of andere problemen bij een kind (of in de thuissituatie van een kind) te onderscheiden en vroegtijdig te signaleren.

Er wordt gesproken over opvallend gedrag als er sprake is van een ontwikkelingsachterstand of wanneer het gedrag storend is voor het welbevinden van het individuele kind of de groep.

Wanneer er opvallend gedrag of andere problemen (opvoedproblemen of begeleidingsvragen van ouders) worden gesignaleerd volgen we *bijlage 2 'de zorgroute'*.

Doorverwijzen

Indien nodig verwijzen we door naar instanties die het kind en/of ouders passende hulp kunnen bieden (zie: hoofdstuk 4).

Overdracht

Wanneer er sprake is van overgang naar een andere groep binnen Eigen&Wijzer dan worden de kindgegevens m.b.t. ontwikkeling en welbevinden, met toestemming van ouders, overgedragen van de huidige naar de nieuwe groep.

Wanneer er sprake is van overgang van de dagopvang of peuteropvang naar het basisonderwijs of een externe buitenschoolse opvang dan hanteren wij het beleid zoals omschreven in hoofdstuk 4.2 doorgaande lijnen.

De pedagogisch medewerkers worden voldoende toegerust om goed te kunnen observeren, signaleren en doorverwijzen (zie hoofdstuk 1.2.1.)

2.5 Kindmap & Portfolio

Baby's/dreumesen/peuters (0 tot 4 jaar):

Voor ieder kind van 0 tot 4 jaar stellen we een *kindmap* samen. De map wordt in de groep van het kind gemaakt en bewaard. De map kan tijdens oudergesprek of op verzoek worden ingezien en wordt aan het kind en de ouders meegegeven bij het afscheid. Zo creëren we een mooie herinnering aan de opvangtijd. De map bevat ingevulde ontwikkelingsobservaties; een omschrijving van de ontwikkelingsgebieden (motorisch, zintuigelijk, verstandelijk, taalactiviteit, fantasie activiteit, muzikale activiteit, sociaal emotionele activiteiten); waar het kind graag mee speelt en wat het graag doet; leuke anekdotes en gebeurtenissen; hoe het kind zich voelt in de groep (heeft het veel vriendjes, is hij of zij verlegen of juist ondeugend, is het een kind een leider of juist volgzaam, voelt het kind zich thuis); hoe het kind naar de pm'ers toe is (open/gesloten, onderlinge band).

Basisschoolkinderen (4 tot 13 jaar):

De ontwikkeling van kinderen op de BSO gaan we bijhouden in een portfolio. Dit is momenteel nog in ontwikkeling.

3. Ontwikkelen door te ontdekken

Inleiding

We faciliteren kinderen optimaal om zichzelf, hun talenten en de wereld te ontdekken.

We bevorderen de ontwikkeling van de persoonlijke competenties door:

kinderen spelenderwijs uit te dagen in de ontwikkeling van hun motorische, cognitieve, taal- en creatieve vaardigheden, zodat zij in staat zijn steeds zelfstandiger te functioneren in een veranderende omgeving. Kinderen krijgen een diversiteit aan mogelijkheden geboden om te ontdekken wat ze leuk vinden, waar ze goed in zijn, welke rollen ze nemen bij groepsactiviteiten; ze leren zichzelf kennen.

We bevorderen de ontwikkeling van de sociale competenties door:

kinderen te begeleiden in hun interacties, waarbij hen spelenderwijs sociale kennis en vaardigheden worden bijgebracht, zodat zij in staat worden gesteld steeds zelfstandiger relaties met anderen te kunnen opbouwen en onderhouden.

In dit hoofdstuk omschrijven we hoe **(en met behulp van welke pedagogische middelen en vaardigheden)** we hier **concreet** vorm aan geven:

Kinderen hebben van nature de behoefte om te leren, een innerlijke drijfveer (intrinsieke motivatie). We sluiten altijd aan bij waar op dat moment de aandacht van het kind naar uit gaat.

Dit doen we door het creëren van een uitdagende omgeving speelleeromgeving (hoofdstuk 3.1.) met diversiteit in het aanbod waarbij we uitgaan van het competente kind, aansluiten bij de zone van de naaste ontwikkeling van het kind en nieuwsgierigheid opwekken.

Zo creëren we een omgeving waarin kinderen spelenderwijs hun motorische, cognitieve, taal- en creatieve vaardigheden kunnen ontwikkelen. Spelenderwijs onderzoeken en ontdekken zij waar zij goed in zijn en waar ze plezier aan beleven.

Datum uitgifte: januari 2018

Datum laatste wijziging: 24 december 2019

We doen dit door kinderen te laten spelen, onderzoeken, ontdekken, uitproberen en herhalen en hen daarin zelf keuzes te laten maken.

Zodat zij steeds zelfstandiger kunnen functioneren in een veranderende omgeving.

En waarin kinderen spelenderwijs hun sociale kennis en vaardigheden kunnen ontwikkelen.

We begeleiden en verrijken kinderen actief in hun spel en het groepsproces.

We doen dit door met kinderen te spelen en kinderen te laten spelen.

En door kinderen uit te dagen met andere kinderen te spelen.

Kinderen leren van elkaar: hoe ze hun plek in de groep kunnen krijgen, oefenen met verschillende rollen, leren ruzie maken en vriendschappen sluiten.

Zodat zij steeds zelfstandiger relaties met anderen kunnen opbouwen en onderhouden.

De dagelijkse verzorgingsmomenten zoals eten, slapen, verschonen en zindelijk spelen hierbij ook een grote rol (hoofdstuk 3.2.).

We houden hierbij rekening met de verschillende leeftijdsfases waarin kinderen zich bevinden en zo nodig, omschrijven we deze fases apart.

*Goede interactie tussen kinderen onderling en tussen het kind en de pedagogisch medewerker is interactie die op een kindvolgende manier bijdraagt aan het bereiken van de vier pedagogische doelen. In hoofdstuk 3.1.1.3. 'interactievaardigheden' beschrijven wij hoe we in de dagelijkse praktijk (vanuit ons pedagogische visie) per leeftijdsfase concreet invulling geven aan: **het stimuleren van de ontwikkeling en het begeleiden van onderlinge interacties.***

3.1 Speel-leergebieden

Op basis van een aantal pedagogische principes en methodes creëren wij met behulp van inrichting, spelmaterialen en activiteiten op iedere groep een optimale speelleeromgeving

3.1.1. Pedagogische principes en methoden

Al ons pedagogisch handelen is gebaseerd op een aantal pedagogische principes:

- We werken 'kindvolgend' en zien ieder kind als een 'competent kind', één van de principes van 'Emmi Pikler';
- We faciliteren kinderen om 'ontdekkend en onderzoekend' te kunnen leren zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Daarbij zetten we volgende methodes als hulpmiddelen in:

- De 'VVE (voor- en vroegschoolse educatie)-methode Uk&Puk of Piramide'
- De zes 'interactievaardigheden'

Alle pedagogisch medewerkers zijn geschoold in deze principes en methodes.

Hierdoor beschikken zij over de juiste kennis van de ontwikkelingsfases die kinderen doormaken en de (interactie)vaardigheden die nodig zijn om in te spelen op de eigenheid, groei en interesses van ieder individueel kind. En zo zijn zij in staat om een kind spelenderwijs te begeleiden in de ontdekkingen die het doet.

Omdat een voorspoedige ontwikkeling van het jonge kind (van 0 tot 4 jaar) en baby's (van 0 tot 1 jaar) in het bijzonder van essentieel belang is voor de toekomst van het kind, zijn de pedagogisch

medewerkers die met deze kinderen werken extra geschoold in hoe zij deze kinderen zo optimaal mogelijk kunnen begeleiden in hun ontwikkeling.

3.1.1.1 'Het competente kind' (Emmi Pikler)

Wij zien ieder kind als een 'competent kind', dat van nature de behoefte heeft om zich te ontwikkelen, vanuit een innerlijke drijfveer. Wij laten ons hierbij inspireren door de ideeën en de aanpak van Hongaars-Oostenrijkse kinderarts 'Emmi Pikler' (1902-1984).

Emmi Pikler stelt dat we bij ieder kind uit mogen gaan van het eigen kunnen. Kinderen ontwikkelen zich het beste als zij vanuit hun intrinsieke motivatie mogen 'ontdekken en onderzoeken' op hun eigen manier en in hun eigen tempo. Ze leren dan beter zitten, staan, praten, eten en spelen en denken. Wanneer kinderen iets bereiken door zelfstandig te experimenteren, ontwikkelen zij een heel ander soort 'weten' (zelfvertrouwen) dan wanneer zij kant-en-klare oplossingen krijgen aangeboden. Competente medewerkers volgen en observeren. Zij faciliteren, geven veel fysieke aandacht en zorgen voor een rijke speelleeromgeving. Waarbij vrije beweging binnen en buiten, vrij spel en een goede en respectvolle verzorging heel belangrijk zijn.

3.1.1.2. Uk&Puk of Piramide en Vroeg- en Voorschoolse Educatie (VVE)

Visie op VVE:

Binnen Eigen&Wijzer moet het werken met het VVE-programma Uk&Puk of Piramide altijd aansluiten bij de ontwikkeling van de kinderen. Het werken met de methode mag nooit het doel zijn. Het moet kinderen helpen een volgende stap te zetten in hun ontwikkeling. Hierbij sluit de methode aan. Belangrijkste is dat medewerkers de zone van de naaste ontwikkeling van kinderen weten en binnen het VVE-programma hierbij aansluiten. De methode geeft houvast en gestructureerde kansen om dit te bewerkstelligen. Het programma is niet leidend, het kind is altijd leidend.

Binnen Eigen&Wijzer werken we vanaf de babygroepen al met een VVE-programma omdat het programma gericht is op thema's. Wanneer dreumesen de overstap maken naar de peutergroep zijn zij al bekend met de thema's en kunnen medewerkers optimaal overdragen naar collega's van de peutergroepen en kunnen 'nieuwe' peuters makkelijk meegaan in het programma. Al onze pedagogisch medewerkers (ook van de kinderdagverblijven en peuteropvang-locaties zonder VVE-plekken) binnen Eigen&Wijzer zijn opgeleid in het methodisch werken volgens een VVE-methode. Er zijn kinderen waarvan we weten dat zij risico lopen op een achterstand in de ontwikkeling, kinderen die zich minder vanzelfsprekend ontwikkelen of juist kinderen die zich sneller dan gemiddeld ontwikkelen en meer uitdaging nodig hebben. Door, met name bij de dreumesgroepen, al te starten met het werken met de thema's herkennen we de eventuele achterstanden of (toekomstige) pientere peuters. Voor deze kinderen bieden we bij een aantal locaties ondersteuning in de vorm van voorschoolse educatie. Deze kinderen worden extra bij de hand genomen of extra uitgedaagd tijdens hun spel en de aangeboden activiteiten, de ontwikkeling wordt meer intensief gevolgd en de ouders worden meer betrokken bij het aanbod.

Ontwikkelingsstimulering:

Als basis voor onze voorschoolse educatie wordt gewerkt met de speelleermethode Uk&Puk of Piramide.

Piramide

Piramide is een educatieve methode die pedagogisch medewerkers ondersteunt bij het omgaan met kinderen in de leeftijd van 0 tot 7 jaar; van kinderdagverblijf tot groep 3 van de basisschool. Het doel van deze methode is om vroegtijdig achterstanden in de ontwikkeling te signaleren, en baby's, peuters en kleuters de kans te geven zich optimaal te ontwikkelen door hen op hun niveau te stimuleren en faciliteren in een rijke omgeving.

Uk&Puk

Uk&Puk is gericht op kinderen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar. Spelen staat centraal in Uk&Puk. De pop Puk is het speelkameraadje van de kinderen. Bij Uk & Puk zijn tien thema's ontwikkeld die aansluiten bij de belevingswereld van baby's, dreumesen en peuters. Bij elk thema zijn activiteiten uitgewerkt voor drie leeftijdsgroepen. Deze activiteiten kunnen makkelijk ingepast worden in de dagelijkse gang van zaken. In de activiteiten is er aandacht voor de vier ontwikkelingsdomeinen: taalontwikkeling, sociaal-emotionele ontwikkeling, motorische en zintuiglijke ontwikkeling en rekenprikkels. Er worden tips gegeven voor de inrichting van de speelleeromgeving en het inzetten van materiaal.

We hanteren we voor het begrijpen van het opvoedingsproces vier begrippen, die altijd met elkaar samenhangen.

- Initiatief van het kind
- Initiatief van de pedagogisch medewerker
- Nabijheid (hoe bescherm ik het kind?)
- Afstand (hoe laat ik het kind de wereld verkennen?)

Initiatief van het kind

Jonge kinderen maken zich spelenderwijs allerlei kennis en vaardigheden eigen. Wel moet er natuurlijk wat te ontdekken zijn: als pedagogisch medewerker is het van belang er voor te zorgen dat er interessante materialen in de buurt zijn. Een rijke en uitdagende speelleeromgeving heel belangrijk: een dergelijke omgeving nodigt kinderen uit om te spelen, om zelf initiatieven te nemen.

Initiatief van de pedagogisch medewerker

Als pedagogisch medewerker is het van belang om de spelactiviteiten van kinderen goed te observeren. Als kinderen in de ogen van de pedagogisch medewerkers minder rijk en betrokken spelen, is het aan de pedagogisch medewerker om het spel te verrijken. Daardoor wordt de betrokkenheid van de kinderen hoger en zal hun spel zich verder ontwikkelen.

Nabijheid

Het is belangrijk dat de pedagogisch medewerker een hechte band heeft met ieder kind zodat kinderen zich veilig voelen op de groep. Een kind moet het gevoel hebben dat de pedagogisch medewerker 'er voor hem is', dichtbij en beschikbaar.

Afstand

Een veilige omgeving creëren is niet genoeg. Dat geeft rust en zekerheid, maar om zich verder te ontwikkelen heeft een kind ook uitdaging nodig. Het is ook de bedoeling dat we de leefwereld van de kinderen uitbreiden met nieuwe kennis en ervaringen.

De uitgangspunten van onze visie op VVE ondersteunen de pedagogisch medewerkers bij het creëren van een uitdagende speelleeromgeving waarin kinderen spelenderwijs hun motorische, cognitieve, taal-, (voorbereidende) reken-, creatieve en sociaal-emotionele vaardigheden kunnen ontwikkelen.

Piramide en Uk&Puk zijn totaal-programma's, gericht op de totale ontwikkeling van kinderen.

Wel wordt er onderscheid gemaakt tussen de verschillende ontwikkelgebieden.

We maken dit onderscheid tussen drie intelligentiegebieden, die we ook wel 'de gaven van hoofd, hart en hand' noemen. Deze drie intelligenties zijn onderverdeeld in acht ontwikkelingsgebieden:

Hoofd - Cognitieve intelligentie:

- ontwikkeling van waarneming
- taalontwikkeling (ontwikkeling van het lezen)
- denkontwikkeling (ontwikkeling van het rekenen)
- oriëntatie op ruimte, tijd en wereldverkenning.

Hart - Emotionele intelligentie:

- sociaal-emotionele ontwikkeling
- persoonlijkheidsontwikkeling en zelfredzaamheid

Hand - Fysieke intelligentie:

- kunstzinnige ontwikkeling (beeldende en muzikale ontwikkeling)
- motorische ontwikkeling (ontwikkeling van het schrijven)

Op iedere groep zijn hand- en projectboeken aanwezig waar de pedagogisch medewerker datgene uit kunnen halen wat zij nodig hebben om op planmatige wijze vorm te geven aan het creëren van deze uitdagende speelleeromgeving. Het welzijn en de ontwikkeling van de kinderen is hierbij altijd leidend.

De taalontwikkeling speelt een grote rol binnen VVE. Bij de activiteiten (de project-stappen) die tijdens de groepsexploratie worden aangeboden staat iedere keer één ontwikkelingsgebied centraal. Daarnaast is er ook aandacht voor de andere ontwikkelingsgebieden maar deze werken meer ondersteunend. Bij de projectstap waarbij de taalontwikkeling centraal staat hoort ook een begrippenlijst van de woorden die de pm'er de kinderen aanleert. Ook is er een lijst om te controleren of deze begrippen ook werkelijk zijn blijven hangen. Dit wordt bij specifieke kinderen gecontroleerd.

Naast de groepsexploratie heb je ook het interactief voorlezen, hierbij staat er een boek centraal en worden ook de vier projectstappen (oriënteren, demonstreren, verbreden en verdiepen) toegepast.

Inrichting en materiaal passende speelleeromgeving:

Een goed ingerichte speelleeromgeving doet een beroep op alle genoemde ontwikkelgebieden. Door gevarieerde hoeken/plaatsten aan te bieden kunnen kinderen zich op alle gebieden ontwikkelen.

Datum uitgifte: januari 2018

Datum laatste wijziging: 24 december 2019

Hieronder sommen we de acht ontwikkelingsgebieden op met daarachter hoeken en plaatsen die daarop met name een beroep doen:

<i>Hoofd</i>	Ontwikkeling van de waarneming	ontwikkelingsmateriaal, ontdekhoek
	Taalontwikkeling	taalhoek, huishoek, computerhoek, ontdekhoek
	Denkontwikkeling	denkhoek, huishoek, computerhoek, speelhal, ontdekhoek
	Oriëntatie op ruimte en tijd	groepsruimte, speelhal, denkhoek, ontdekhoek, ontwikkelingsmateriaal
<i>Hart</i>	Persoonlijkheidsontwikkeling	taalhoek, huishoek, kunsthoek, zand-/watertafel
	Sociaal-emotionele ontwikkeling	huishoek, taalhoek, ontwikkelingsmateriaal
<i>Hand</i>	Motorische ontwikkeling	speelhal, zand-/watertafel, kunsthoek, ontwikkelingsmateriaal
	Kunstzinnige ontwikkeling	kunsthoek, speelhal

De verschillende hoeken/materialen kunnen er als volgt uitzien:

<i>Ontwikkelingsmateriaal</i> puzzels, lotto's, spelletjes, kralen met rijgdraad, wereldspelmateriaal, klein constructiemateriaal	<i>Ontdekhoek</i> Materiaal bij het projectthema (door kind en pm'er verzameld)
<i>Taalhoek (boekenhoek)</i> Prentenboeken en bijbehorende spelmaterialen, fotoboeken, tijdschriften, verhaaltjes op cassette	<i>Huishoek</i> Poppen, keukenmeubilair, verkleedkleden, telefoon, pannen en potten, stofzuiger, afwasmachine
<i>Computerhoek</i> Digitale foto's, digitale prentenboeken, computerspellen	<i>Denkhoek (bouw- en constructiehoek)</i> Blokken van verschillende grootten, vormen en kleuren, wereldspelmateriaal, groot constructiemateriaal
<i>Kunsthoek</i> Beeldende hoek: papier, klei, verf, krijt, stiften, plaksel en kwasten, scharen, kosteloos materiaal. Muziekhoeke: muziekinstrumenten, muziek of cassette of cd	<i>Zand-/watertafel:</i> Bootjes, flesjes, maatbekers, slangen, bakjes, drijvende en zinkende voorwerpen, zeven zandvormen, lepels en wereldspelmateriaal.
<i>Speelhal</i> Klautermateriaal zoals modulusblokken, matten, kussens, klimhuis, glijbaan, diverse soorten ballen, pittenzakken	<i>Snoezelruimte</i> Lampen en projectoren (voor mooi lichtspel), bellenblaasapparaat, rustgevend muziek, tastmaterialen.

De verschillende leeftijdsgroepen stellen verschillende eisen aan de indeling en inrichting van de speelleeromgeving. De speelleeromgeving moet alle kinderen zowel uitdaging als veiligheid bieden. We kiezen voor een brede gestructureerde aanpak. De kinderen weten waar ze aan toe zijn, ze kennen de regels, en ze weten dat alle spulletjes een vaste plek in de groepsruimte hebben.

Datum uitgifte: januari 2018

Datum laatste wijziging: 24 december 2019

Spel staat centraal

Spel is erg belangrijk voor zowel de motorische, de cognitieve (onder andere taal- en denkontwikkeling) als de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Er is een vrij en een gericht deel. Bij het vrije deel, het spel, ligt het initiatief bij het kind, dat zelf kiest waarmee het wil spelen. In het gerichte deel, de projecten, neemt de pedagogisch medewerker het initiatief.

Er wordt intensief en systematisch met projecten gewerkt. De kinderen leren zo de wereld steeds beter kennen doordat de pedagogisch medewerkers telkens nieuwe thema's inbrengen. Ze creëren zo kansen voor de kinderen om inspirerende en uitdagende activiteiten uit te voeren. De -projecten zorgen voor samenhang in het aanbod van activiteiten. Er wordt ongeveer drie weken met een thema gewerkt. De kennis en ervaring van de kinderen rond dat thema krijgt zo de nodige diepgang. Jonge kinderen leren het beste van activiteiten die aansluiten bij hun belevingswereld en interesses. Daar zijn ze uit zichzelf voor gemotiveerd. Zulke thema's hebben echte betekenis voor hen. Betekenisvol leren vormt het uitgangspunt bij de keuze voor de thema's.

Thema's Uk & Puk

Uk & Puk werkt met thema's die aansluiten bij de belevingswereld van jonge kinderen. Bij elk thema zijn aansprekende activiteiten uitgewerkt voor 3 leeftijdsgroepen (0-1,5 jaar, 1,5-2,5 jaar en 2,5-4 jaar). De activiteiten zijn gevarieerd: spel, spel in een themahoek, ontdekken, knutselen, voorlezen, kring, expressie, bewegen, tijdens verzorgingsmomenten. Er worden tips gegeven voor de inrichting van de speelleeromgeving en het inzetten van materiaal. Kinderen ontwikkelen zich op een speelse manier en de pop Puk helpt daarbij. Puk is het vriendje van de kinderen. Hij biedt troost en is een maatje bij wie de kinderen zich veilig voelen.

1. Welkom Puk!
2. Wat heb jij aan vandaag?
3. Eet smakelijk!
4. Dit ben ik!
5. Reuzen en kabouters
6. Regen
7. Hatsjoe!
8. Knuffels
9. Oef, wat warm!
10. Ik en mijn familie

Voor peuters die bijna naar de basisschool gaan is er een extra thema: "Ik ben bijna 4!" Hierin wordt de peuter voorbereid op de overgang van kindercentrum naar basisschool. Bij elk thema zijn activiteiten uitgewerkt voor drie leeftijdsgroepen. De activiteiten passen in het gebruikelijke dagritme van de kinderopvang. Consequent zijn er aanwijzingen op maat voor elke leeftijdsgroep. En dat maakt Uk & Puk geschikt voor horizontale en verticale groepen.

- De activiteiten zijn bedoeld om de totale, brede ontwikkeling van kinderen te stimuleren.
- De activiteiten vinden plaats in bestaande situaties binnen het kindercentrum, bijvoorbeeld tijdens de verzorging, de kring en het spelen.

Datum uitgifte: januari 2018

Datum laatste wijziging: 24 december 2019

- Het is belangrijk dat de pedagogisch medewerkers bij het uitvoeren van de activiteiten aansluiten bij het kind.
- De eigen inbreng van het kind is een essentieel onderdeel in elke activiteit.
- De opzet van het programma Uk & Puk sluit aan bij het '[Pedagogisch kader kindercentra 0 - 4 jaar](#)' (pdf) en de '[Taallijn in het kinderdagverblijf](#)'.

Thema's Piramide:

De volgende thema's zijn uitgewerkt in projectboeken:

- mensen
- eten en drinken
- herfst
- wonen
- feest
- ziek en gezond
- kleding
- lente
- kunst
- verkeer
- zomertijd

Elke periode is er een thema aan de beurt, waaromheen de activiteiten opgezet zullen worden. De groepsruimte wordt ingericht met spullen en materialen die betrekking hebben op het thema. In alle hoeken komen materialen, voorwerpen en spullen te staan, waardoor het kind geprikkeld wordt, en uitgedaagd wordt om te gaan spelen. Ook wordt er een ontdektafel gemaakt, hierop staan spullen die het kind als het ware uitnodigen om na te denken over het onderwerp of aanleiding geven tot spelen. Als pedagogisch medewerker reik je dingen aan, stimuleer je de kinderen, totdat ze uiteindelijk zelfstandig verder kunnen.

Ieder project duurt drie weken daarna is er een rustweek. Het werken aan projecten gebeurt in vier fasen (projectstappen):

- Oriënteren (kennis laten maken met het onderwerp)
- Demonstreren (concrete voorbeelden)
- Verbreden (overeenkomsten, verschillen, eigen ervaringen van het kind)
- Verdiepen (het geleerde toepassen in nieuwe situaties))

Volgen ontwikkeling en afgestemd aanbod:

Wij volgen ieder kind in zijn of haar ontwikkeling.

Iedere peuter ontwikkelt zich op zijn eigen tempo en op zijn eigen manier. Bij de meeste peuters is geen reden tot bezorgdheid, maar soms kunnen er vragen opkomen over het gehoor, het gezichtsvermogen, de motoriek, taal- en spraakontwikkeling, de opvoeding en/of het gedrag.

Datum uitgifte: januari 2018

Datum laatste wijziging: 24 december 2019

Observeren is niets anders dan goed kijken naar wat er gebeurt. Dit doen pm'ers uiteraard heel vaak, maar bij observeren kijken ze met een speciaal doel. De kinderen kunnen dagelijks tijdens het vrije en thematische spel en in het gerichte deel tijdens de projecten en cursorische activiteiten geobserveerd worden. Dat observeren gebeurt op grond van ervaringen in combinatie met kennis van VVE. Wanneer er nauwkeurig moet worden geobserveerd, dienen de observatielijsten en controlelijsten te worden gebruikt.

Tijdige signalering van een eventuele achterstand of ontwikkelingsstoornis maakt het mogelijk om advies en hulp in te schakelen waardoor de nadelige gevolgen zo beperkt mogelijk blijven. Mensen die gespecialiseerd zijn in problemen die kunnen optreden bij opgroeiende peuters, zoals logopediste, orthopedagoog, kinderfysiotherapeut of consultatiebureauarts. Iedere locatie houdt een overzicht bij van de kinderen die zorg nodig hebben die het VVE-programma niet kan bieden en van de aard van die zorg en houden de ontwikkeling van deze kinderen bij. Voor ieder kind dat extra hulp nodig heeft en ieder kind dat is aangemerkt is als doelgroep en tutorkind (zie: 1.3.2. taalprogramma) wordt een handelingsplan gemaakt. Deze wordt met de ouders vooraf besproken.

Ouders hebben de primaire verantwoordelijkheid voor hun peuter. Wanneer de ouders niets doen met het advies en geen verdere stappen ondernemen of toestemming geven tot, dient de locatie coördinator dit ten alle tijden te respecteren. Hierop is een uitzondering: bij een vermoeden van kindermishandeling treedt de meldcode kindermishandeling (WIJS/KwaliteitWijzer/Thema Veilig&Gezond/Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld) in werking.

We observeren ieder individueel kind jaarlijks door te kijken naar:

2 tot 3 jaar:

Waarmee bij het werken met Piramide:

- de observatielijst peuters van CITO (de piramide-methode); sociaal gedrag, welbevinden en speel- werkhouding
- de observatielijst motorisch functioneren van CITO
- de ontwikkelingsobservatie (stap 6) van de Focus-methode; motorische ontwikkeling, ontwikkeling van de intelligentie, spraak- en taalontwikkeling, ontwikkeling van de zelfstandigheid en sociaalemotionele ontwikkeling.

Waarmee bij het werken met Uk&Puk: observatielijsten KIJK

Wanneer: bij 2 jaar en 4 maanden en 2 jaar en 10 maanden en incidenteel wanneer we ons zorgen maken over de ontwikkeling van een kind. Indien nodig wordt een plan van aanpak opgesteld.

3 tot 4 jaar:

Waarmee bij het werken met Piramide:

- de observatielijst peuters van CITO (de piramide-methode); sociaal gedrag, welbevinden en speel-werkhouding.
- de observatielijst motorisch functioneren van CITO
- de toets; taal- en rekenen voor peuters

Datum uitgifte: januari 2018

Datum laatste wijziging: 24 december 2019

Waarmee bij het werken met Uk&Puk: observatielijsten KIIK

Wanneer: bij 3 jaar en 4 maanden en bij 3 jaar en 10 maanden / en incidenteel een extra observatie (geen extra toets, daar moet minimaal een half jaar tussen zitten) wanneer we ons zorgen maken over de ontwikkeling van een kind. Indien nodig wordt een plan van aanpak opgesteld.

Voor de kinderen die extra ondersteuning nodig hebben om met de groep mee te komen, zetten we een speciaal preteaching programma in.

Voor de kinderen die gemakkelijk informatie oppikken en experimenteren voegen we juist meer verdieping en uitdaging aan het programma toe.

Zo creëren we voor ieder kind een uitdagende omgeving met diversiteit in het aanbod waarbij we aansluiten bij de zone van de naaste ontwikkeling van het kind en nieuwsgierigheid opwekken.

Preteaching programma (tutoring)

Soms zien we dat een kind moeite heeft met bepaalde voortgang in de ontwikkeling b.v. op het gebied van de spraak. Dat kind heeft dan baat bij extra individuele aandacht en begeleiding. Binnen onze VVE-aanpak is er specifieke aandacht bij de begeleiding en zorg voor de taalontwikkeling in de vorm van tutorbegeleiding. Taalstimulering en intercultureel werken is van wezenlijk belang voor de integratie van kinderen en hun ouders. Indien de ouders instemming verlenen gaat de tutorbegeleiding van start.

De tutorbegeleiding houdt in dat een tutorkind, vooraf aan de groep exploratie, een soortgelijke activiteit met de tutor doet. Dit gebeurt altijd vooraf (preventieve tutoring of pre-teaching genoemd). Dit heeft tot doel dat het kind de stof al een keer gehoord heeft en beter mee kan doen met de groep en dit het zelfvertrouwen kan verhogen. De tutoring gebeurt bij voorkeur op de groep, zodat het kind niet iedere keer uit de groep gehaald wordt. Werkt dit niet, dan kan er voor gekozen worden om het buiten de groep te doen.

Vervolgens zit de tutor vlak bij het kind als met de groep de groepsexploratie wordt gedaan, om eventuele ondersteuning aan het tutorkind te geven. Tutoring moet minimaal drie keer per week, maar het liefst vier keer per week.

De volgende kinderen komen in aanmerking voor tutorbegeleiding:

- kinderen die worden doorverwezen vanuit het consultatiebureau aan de hand van, door de gemeente vastgestelde, indicatoren. Deze kinderen worden ook wel doelgroepkinderen genoemd.
- kinderen die op het KDV of PO uitvallen bij een bepaald ontwikkelingsgebied. Dit uitvallen wordt door de pm'er opgemerkt door een lage toetsscore, moet terug te zien zijn in de observaties en blijkt uit het oordeel van de pm'er zelf. Bij kinderen onder drie jaar gelden alleen de observaties en het oordeel van de pm'er als indicatie.

Wanneer een kind in aanmerking komt voor tutorbegeleiding bespreken we dit allereerst met de ouder(s)/verzorger(s) van het kind. Een tutorkind blijft minimaal een half jaar een tutorkind.

De tutorvaardigheden die een tutor moet hebben zijn:

- Een tutor moet over een sensitieve en responsieve houding beschikken (elementen daar van zijn het scheppen van een veilig klimaat, beschikbaar zijn voor het kind en ondersteuning bieden).
- Een tutor kan de werkelijkheid representeren op verschillende representatieniveaus (een tutor begint met zo concreet mogelijk materiaal en werkt langzaam toe naar meer abstracte representaties).
- De tutor moet zorgen dat de activiteiten aansluiten bij de belangstelling van het kind en aansluiten bij het kennis- en ervaringsniveau van het kind.
- Een tutor moet zich terughoudend kunnen opstellen en een kind de ruimte kunnen geven om een activiteit te beginnen of te reageren.
- Een tutor moet activiteiten voor het kind kunnen structureren.
- Bij het aanbieden van activiteiten zorgt de tutor voor aantrekkelijke contacten met behulp van allerlei materiaal.
- De tutor ondersteunt het leerproces van het kind met behulp van scaffolding. Scaffolding houdt in dat je het kind naar een hoger niveau tilt door hem ondersteuning en begeleiding te bieden bij een activiteit.
- De tutor zorgt ervoor dat de activiteiten verlopen in een spelmatige sfeer.

Programma 'pientere kinderen'

Het programma 'pientere kinderen' zorgt voor extra verdieping en uitdaging voor kinderen die heel makkelijk informatie oppikken en graag experimenteren.

Ouderbetrokkenheid

Betrokkenheid van ouders heeft een positieve invloed het leerproces van een kind. Wij vinden het van groot belang om ouders te informeren en te betrekken bij ons aanbod, zodat de doorgaande leerlijn ook thuis gestimuleerd wordt..

Ouders worden aan het begin van een plaatsing op het KDV of de PO geïnformeerd over VVE door middel van een informatiefolder. Bij het halen en brengen worden ouders geïnformeerd over bijzonderheden. Daarnaast worden ouders door middel van een informatieavond en de ouderfolder geïnformeerd over de Piramide activiteiten. Ouders ontvangen aan het begin van ieder nieuw thema een ouderfolder. In deze folder worden ouders gestimuleerd om thuis Piramideactiviteiten te doen aan de hand van de suggesties en de begrippenlijst die in de folder vermeld staan. Twee keer per jaar zijn er oudergesprekken waarin ouders op de hoogte worden gesteld over de bevindingen van de observatielijsten (en eventueel de toetsresultaten van kinderen ouder dan 3 jaar).

Wanneer een kind 4 jaar wordt, evalueren we met ouders de tijd bij op het KDV bij Eigen&Wijzer, de ontwikkeling die het kind heeft doorgemaakt en bespreken we welke zaken van belang zijn om door te geven aan de basisschool waar het kind naar toe gaat.

Datum uitgifte: januari 2018

Datum laatste wijziging: 24 december 2019

Samenwerking met het basisonderwijs

We zorgen voor een doorgaande lijn tussen voor- (Eigen&Wijzer) en vroegschool (basisschool) door middel van VVE-coördinatie tussen beide, een afgestemd aanbod en (indien mogelijk en nodig) een warme overdracht. We maken afspraken met iedere gemeente waarin Eigen&Wijzer een VVE-aanbod heeft en deze leggen we vast in een convenant.

We zorgen voor een afgestemd aanbod, pedagogisch klimaat, educatief handelen, ouderbeleid en interne begeleiding en zorg tussen Eigen&Wijzer en basisscholen.

We werken per gemeente met een gemeente-breed vastgesteld overdrachtformulier (WIJS / KwaliteitWijzer / Formulieren / overdracht basisschool). Indien mogelijk en bij bijzonderheden organiseren we een warme overdracht. Binnen de IKC's vindt er altijd een warme overdracht plaats. Doel van de overdracht is om middels het overdragen van informatie de doorgaande lijn in de ontwikkeling van kinderen te bevorderen. Dit wordt bereikt door eventuele problemen van individuele peuters in een vroeg stadium te signaleren, te registreren, te bespreken met ouders en te melden bij de overgang naar het basisonderwijs.

3.1.1.3. Interactievaardigheden

Goede interactie tussen kinderen onderling en tussen het kind en de pedagogisch medewerker is interactie die op een kindvriendelijke manier bijdraagt aan het bereiken van de vier pedagogische doelen.

Alle pedagogisch medewerkers werken met behulp van de volgende zes interactievaardigheden:

Sensitieve responsiviteit

We geven het kind een gevoel van veiligheid zowel fysiek als emotioneel.

We reageren sensitief door te laten merken dat we signalen van kinderen opmerken en er de juiste betekenis aan geven (door het gevoel achter het gedrag te zien). We zijn responsief door op een positieve en ondersteunende manier te reageren zodat het kind zich begrepen voelt.

Hoe doen we dit concreet in de dagelijkse praktijk?

- We maken oogcontact;
- We wachten de reactie van een kind af voordat we reageren;
- We maken lichamelijk contact als een kind dat wil;
- We nemen initiatieven tot contact;
- We zitten op ooghoogte;
- We kijken naar het kind;
- We kijken vriendelijk rond op de groep;
- We verdelen onze aandacht goed;
- We noemen kinderen regelmatig bij naam;
- We lachen naar de kinderen;
- We stellen vragen;
- We luisteren naar het antwoord;
- We benoemen wat we zien;
- We benoemen wat we doen;

Datum uitgifte: januari 2018

Datum laatste wijziging: 24 december 2019

- We troosten een kind als het verdriet heeft;
- We benoemen het gevoel van een kind;
- We benoemen ons eigen gevoel;
- We zien de intentie van een kind en reageren daar op;
- We geven concrete complimentjes over het gedrag;
- We moedigen aan;
- We zeggen zoveel mogelijk ja (en zo min mogelijk nee);
- We geven volle aandacht geven bij verzorgingsmomenten;
- We laten kinderen emotioneel bijtanken;
- We laten kinderen in onze nabijheid zijn;
- We luisteren actief (en vatten samen en vragen door);
- We laten onze verbale en non-verbale houding op elkaar afgestemd zijn.

Hoe doen we dit concreet in de dagelijkse praktijk per leeftijdsfase?

Baby/dreumes (0-2 jaar):

- *We kijken goed naar de signalen die het kind afgeeft: we kijken, we volgen waar het kind naar kijkt en zorgen dat we oogcontact hebben, dan pas zeggen of doen we iets. We wachten even omdat het kind tijd nodig heeft om te reageren.*
- *We reageren op een positieve manier door in te gaan op signalen; we reageren altijd, ook als we geen tijd hebben om te reageren, dan benoemen we wat we zien bij het kind ('ik zie dat je me iets wilt laten zien, ik kom er zo aan'); we zorgen voor een levendige en vriendelijke gezichtsuitdrukking; we benoemen wat we zien voordat we handelen of het voordoen; we laten betrokkenheid zien en reageren met echte belangstelling of aandacht; we benoemen het ook als we ons niet prettig voelen.*

Peuters (2-4 jaar):

- *We ondersteunen bij gevoelens door geduld te tonen en de tijd te nemen om te luisteren als ze zich proberen te uiten met taal; we verwoorden de gevoelens die we zien ('zo te zien ben je heel boos, klopt dat?'); we beperken ons tot een aantal duidelijke regels en gedragsaanwijzingen; we maken gebruik van rollenspellen en laten ervaringen uitspelen; we lezen samen boeken over emoties; we zorgen voor eenvoudige rituelen/omgangsvormen bij lastige situaties zoals zwaaien bij weggaan, vaste knuffel voor het slapengaan, eerlijke beurtverdeling; we stoppen onacceptabel gedrag ('je mag boos zijn maar niet slaan, kom maar even aan tafel zitten om af te koelen');*
- *We ondersteunen bij overgangssituaties door te benoemen wat er gaat gebeuren; door in het begin een kind aan de hand te nemen om te laten zien wat de bedoeling is, we verwoorden de gevoelens van het kind; we zorgen voor vaste volgordes en rituelen en nemen de tijd;*

Kleuters/basisschoolkinderen: (4-13 jaar)

- *We zorgen voor veiligheid door kinderen regelmatig bij naam te noemen zodat kinderen zich gezien voelen; we voeren persoonlijke gesprekjes met de kinderen; we vertellen zelf persoonlijke dingen; we geven non-verbaal ondersteuning: een glimlach, knipoog of een blik; we zorgen voor activiteiten die alle kinderen leuk vinden; we zijn voorspelbaar; we zorgen voor een positieve groep; we zorgen ervoor dat ruzies goed worden begeleid; we geven*

aandacht aan nieuwe kinderen door concrete en duidelijke informatie over de gang van zaken in de groep te geven, de eerste paar dagen door een paar kinderen in de groep de taak te geven om het nieuwe kind allerlei zaken uit te leggen.

- *We ondersteunen kinderen die druk gedrag vertonen* door te accepteren dat drukte bij deze kinderen hoort; structuur te bieden door weinig en duidelijke regels, door tijd aan te geven, door ruimte aan te geven, door niet teveel aanwijzingen tegelijk te geven; door rustige en actieve momenten af te wisselen; overzicht te bieden; vaste plekken aan te wijzen; door voorspelbaar en consequent te zijn;

Respect voor autonomie

We hebben respect voor wie het kind is, voor de eigenheid van het kind en voor wat het kind wil: bij ons mag ieder kind eigen zijn.

Hoe doen we dit concreet in de dagelijkse praktijk?

- We raken kinderen op een zorgvuldige manier aan;
- We kondigen aan wanneer we een kind oppakken;
- We geven een kind bewegingsvrijheid bij lichamelijk contact;
- We geven een kind ruimte om de eigen gang te gaan;
- We geven een kind de tijd om zelf iets te doen of af te maken;
- We laten een kind onderzoeken/uit proberen op de eigen manier;
- We laten kinderen zelfstandig doen wat ze zelfstandig kunnen;
- We volgen de initiatieven van een kind;
- We tonen geduld ten opzichte van de eigen ideeën/oplossingen;
- We vragen door om tot eigen ideeën/oplossingen te komen;
- We verwoorden de ideeën en gedachten van een kind;
- We spreken waarderingen en erkenning uit voor eigen initiatieven en gedachten;
- We stimuleren kinderen tot uitvoering van hun plannetjes;
- We geven kinderen keuzemogelijkheden;
- We helpen kinderen het zelf te doen (niet overnemen);
- We laten kinderen meepraten en beslissen (kinderparticipatie);
- We staan open voor discussie met en een weerwoord van kinderen;
- We vragen op respectvolle wijze medewerking van kinderen (we commanderen niet);
- We onderzoeken de eigenheid van ieder kind;
- We zoeken naar een respectvolle manier van omgaan met die eigenheid.

Hoe doen we dit concreet in de dagelijkse praktijk per leeftijdsfase?

Baby/dreumes (0-2 jaar):

- *We raken het kind op zo'n manier aan dat ze zich gerespecteerd voelen* door hen niet zomaar onverwachts aan te raken, op te pakken of van achter te benaderen om bijvoorbeeld een neus af te vegen; we zorgen dat we het kind eerst voorbereiden en wachten op instemming door eerst oogcontact te maken, te praten en te vertellen wat er gaat gebeuren en te wachten op de reactie waarbij we genoeg tijd geven op te reageren; we zorgen er bij het oppakken en vasthouden voor dat we het kind zowel steun als bewegingsvrijheid geven, we

letten daarbij op de voorkeurshouding en kijken goed wat het kind aangeeft; we dwingen niet om de eigen voorkeurshouding aan te nemen.

Peuters (2-4 jaar):

- *We zorgen voor succeservaringen* door het kind eerst zelf de kans te geven uit te proberen en daar positief op te reageren (door te prijzen en te belonen); we wachten tot een kind om hulp vraagt of wachten tot het moment dat een kind echt niet zelf verder kan; we stellen het kind vragen waardoor hij zelf weer verder kan; we hakken taken in kleine stukjes en nemen alleen het lastigste stukje over; we hangen bijvoorbeeld foto's op van de verschillende fases van de handeling (bijvoorbeeld aankleden) zodat kinderen door naar de foto's te kijken stap voor stap in hun eigen tempo aan de slag kunnen;
- *We geven ruimte aan vrij spel* door te reageren op dezelfde improviserende stijl die kinderen hebben: we staan open voor wat de kinderen inbrengen door te kijken wat ze doen en ze te volgen in hun reacties; we gebruiken de 'ja-en-regel': we bevestigen in wat het kind doet (ja) en breiden het uit (en).

Kleuters/basisschoolkinderen: (4-13 jaar):

- *We geven ruimte aan vrij spel* door afstand te houden, het spel op gang te brengen en mee te spelen;
- *We passen kindparticipatie toe* door het aannemen van een dagelijkse participatieve houding door open te staan voor ideeën en initiatieven van kinderen; we luisteren goed, stellen open vragen stellen; we zijn nieuwsgierig naar wat kinderen denken/voelen en geven ruimte voor eigen oplossingen;

Structureren en positief leiding geven

We brengen structuur door ordening aan in de wereld om de kinderen heen. Door het aanbrenge van vaste volgordes in bepaalde handelingen en gebeurtenissen (de rituelen); door kaders aan te geven waarbinnen de kinderen ruimte krijgen om te exploreren en hun gang mogen gaan. En door het creëren van een groepsgevoel.

We geven leiding door op een effectieve en positieve manier richting te geven aan gedrag van kinderen op momenten dat ze niet in staat zijn zelf hun gedrag te bepalen.

Hoe doen we dit concreet in de dagelijkse praktijk?

- We vertonen voorbeeldgedrag ten aanzien van omgangsvormen;
- We volgen een duidelijke dagindeling die past bij het ritme van de kinderen;
- We bouwen herkenbare stappen in in overgangssituaties, taken en activiteiten;
- We ondersteunen het kind bij zelfsturing;
- We maken gebruik van rituelen;
- We vertellen wat er gaat gebeuren;
- We geven positieve gedragsaanwijzingen;
- We vertellen regels op een positieve manier (vertelt wat wel mag);
- We leggen uit waarom regels gelden;
- We maken duidelijk aan kinderen wat er verbaal verwacht wordt;
- We waarderen positieve gedrag (verbaal, non-verbaal);

- We gebruiken ik-boodschappen;
- We stellen heldere grenzen;
- We grijpen tijdig in bij grensoverschrijdend gedrag (voordat het uit de hand loopt);
- We corrigeren gedrag en benoemen gewenst gedrag;

Hoe doen we dit concreet in de dagelijkse praktijk per leeftijdsfase?

Baby/dreumes (0-2 jaar):

- *We zorgen voor routine* door herhaling en regelmaat; we zorgen voor speelse rituelen zoals vaste liedjes, spelletjes en knuffelmomentjes; we maken rituelen spannender door afentoe te variëren als kinderen groter zijn;
- *We leren kinderen gedragsregels* door geduldig te herhalen; door steeds hetzelfde te reageren; door te benoemen wat we zien; we geven eenvoudige ik-boodschappen; we ondersteunen praten met handelen.

Peuters (2-4 jaar):

Hoe ondersteunen we peuters in het omgaan met regels:

- We gebruiken bij peuters niet meer dan 3 a 4 regels; we lopen naar een peuter of groepje peuters toe als we iets duidelijk willen maken, we maken daarbij oogcontact en zorgen dat we de aandacht van de peuter(s) hebben, we roepen niet op afstand en we houden rekening met het feit dat het voor peuters moeite kost om echt te luisteren als ze druk bezig zijn met hun spel;
- We geven zo weinig mogelijk 'nee-regels', we proberen het gedrag om te buigen of om de aandacht op iets anders te richten met een positieve gedragsaanwijzing. Dus niet: 'Je mag niet op de muur tekenen, stop daarmee' maar 'Kom maar, hier is een groot papier, dat hangen we even op de muur, dan kun je daarop tekenen.';
- We benoemen het gedrag dat we graag zouden willen zien, zoals 'om de beurt', 'we wachten op elkaar', 'vrienden maken' (na een ruzie);
- We leggen steeds uit waarom iets wel of niet mag;
- We waarschuwen een kind van tevoren als het een regel wil overtreden;
- We laten waardering merken als het goed gaat;
- We hanteren de regels consequent en geven niet na tien keer zeuren toch toe;
- We maken duidelijk waarom er sprake van een uitzondering is, als we een uitzondering maken ('Vandaag hoef je geen middagdutje te doen, omdat mamma je eerder komt halen.')
- We houden ons zelf ook aan de regels;
- We blijven rustig en proberen het niet zover te laten komen dat we zelf boos worden;
- We maken de regels in het spel onderwerp van gesprek en gebruiken spelsituaties: in vrij spel hebben peuters de leiding en sluiten we aan bij hun spel door ons aan te passen aan hun regels; we vragen wat de bedoeling is en laten hun de spelregels bepalen;
- We geven leiding door in begeleide activiteiten of bij klusjes kinderen uit te nodigen volgens onze 'spelregels' te werken; we geven aanwijzingen en doen voor wat de bedoeling is en laten de regels op een speelse manier onderwerp van gesprek zijn door de rollen van leider en volger af te wisselen.

Kleuters/basisschoolkinderen: (4-13 jaar)

Hoe ondersteunen we kleuters en schoolkinderen in het omgaan met regels:

- We gaan zorgvuldig om met macht; wat we zeggen, doen en uitstralen stemt met elkaar overeen en dat wat we van hen vragen dient rechtvaardig te zijn; we laten kinderen voelen dat we hun bijdragen zien en uitgaan van hun goede intenties;
- We stemmen de algemene regels af met school en thuis;
- We laten kinderen meepraten en meebeslissen over de regels;
- We geven kinderen ruimte voor discussie en tegenspraak;
- We maken de normen en waarden onder de regels duidelijk, zodat kinderen snappen welk hoger doel er nagestreefd wordt.

Praten en uitleggen

Bij alle contact met kinderen staat taal (verbaal en non-verbaal) centraal. **We zetten taal in als middel om met hen te communiceren.** Door bij alle handelingen die we doen op een dag te praten en uit te leggen. Als we kinderen emotioneel ondersteunen gebruiken we taal om de gevoelens van een kind te benoemen. Als we respect tonen voor de autonomie laten we kinderen vaak en veel aan het woord over hun wensen en ideeën. Als we structuur bieden of willen begrenzen doen we dat door met taal uitleg te geven.

Zo maken we contact en helpen kinderen de wereld om hen heen beter te begrijpen door er woorden en betekenis aan te geven. Zo wijzen we hen de weg.

Hoe doen we dit concreet in de dagelijkse praktijk?

- We reageren op contactinitiatief van kinderen (verbaal, non-verbaal);
- We luisteren naar wat kinderen zeggen en reageert erop (ook doorvragen);
- We stemmen inhoud en taal af op de interesse en het begripsniveau van de kinderen; We geven het kind de gelegenheid zelf te bepalen waar het over wil praten; We moedigen kinderen aan om hun gedachten, ideeën en gevoelens te verwoorden;
- We voeren gesprekjes met de kinderen;
- We praten met en niet tegen de kinderen (dialoog);
- We stellen naast gesloten ook open vragen;
- We luisteren geduldig;
- We breiden uit wat de kinderen zeggen;
- We leggen uit wat er gaat gebeuren;
- We benoemen wat we zien;
- We zeggen wat we doen;
- We verwoorden de bedoelingen en gevoelens van de kinderen (als zij dat nog niet kunnen);
- We hebben oog voor de taalontwikkeling van het kind;
- We lezen interactief voor (co-constructief, theatrale stijl).;
- We helpen kinderen verhalen te vertellen;
- We gebruiken de verhalen van kinderen in de groep;
- We bieden een leerzaam/prikkelend taalaanbod;
- We gebruiken taal op een speelse manier (speelpraten);
- We begeleiden handelingen met taal (doenpraten);

- We 'filosoferen' met kinderen over plannen voor morgen, motieven om iets te doen, dingen die gisteren gebeurd zijn enzovoort (denkpraten);
- We bouwen informatie en uitleg op in stapjes (geen onnodige uitweidingen);
- We 'verbeteren' het kind door het goede woord in een klein zinnetje te herhalen;
- We sluiten het gesprek/contact af;
- We hebben oog voor het tweede taalverwervingsproces;
- We ondersteunen de tweede taalverwerving: extra herhaling, extra non-verbale ondersteuning, individuele aandacht (steunpraten);

Hoe doen we dit concreet in de dagelijkse praktijk per leeftijdsfase?

Baby/dreumes (0-2 jaar):

- *We ondersteunen onze taal met lichaamstaal* door middel van handen, stem, ogen, mimiek en houding;
- *We hebben ook oog voor de lichaamstaal* van het kind zodat we begrijpen wat het kind ons te vertellen heeft;
- *We benoemen/verwoorden de dagelijkse voorwerpen om het kind heen* zodat we hen helpen de betekenis van de woorden te ontdekken; ook benoemen we de gevoelens die we bij het kind zien;
- *We praten op een speelse manier (speelpraten)* en maken samen plezier, imiteren en spiegelen elkaar.
- *We lezen voor en kijken samen in boekjes* waarbij we niet sturend zijn maar het kind volgen in waar de interesse naar uitgaat door datgene te benoemen en verwoorden wat de baby op de plaatjes aanwijst;

Peuters (2-4 jaar):

- *We voeren gesprekjes terwijl we samen dingen doen (doenpraten) of samen over iets denken (denkpraten):* we stellen open en gesloten vragen: we luisteren en vragen door. We sluiten aan bij het kind en stellen geen vragen die op dat moment niet belangrijk zijn;
- *We lezen voor* en sluiten daarbij aan bij de beleving en reacties van het kind en bouwen we samen aan het verhaal door in te gaan op de inbreng van het kind;

Kleuters (4-7 jaar)

- *We lezen voor waarbij verhalen zich lenen als gesprekonderwerpen en als basis voor spel functioneren;*
Bij het praten met kleuters hanteren we de volgende aandachtspunten:
- We nemen de tijd om te voorkomen dat we niet afwachten of een verhaal invullen en een kind zijn gedachtes of gevoelens niet meer onder woorden kan brengen;
- We helpen het kind hun gedachten te verwoorden door vragen te stellen of door te verwoorden wat we denken dat ze willen zeggen waarbij we altijd checken of onze invulling klopt;
- We voeren gesprekjes tijdens een bezigheid, een activiteit of spel; of spelmatig door bijvoorbeeld een handpopje te gebruiken tijdens het spel;
- We maken duidelijk waarom we iets vragen en maken duidelijk wanneer we iets echt niet weten om te voorkomen dat een kind niet goed begrijpt waarom we iets vragen;

- We wisselen open en gesloten vragen af; gesloten vragen als de details willen weten en om te controleren of we iets goed hebben geïnterpreteerd; we vragen niet teveel naar 'wanneer' omdat hun tijdsbesef nog niet goed is ontwikkeld; we stellen vragen over de ruimte waar de gebeurtenis plaatsvond, waar het zich afspeelde, hoe het er uit zag; we nemen hun verhaal niet te letterlijk maar wel serieus; we stellen geen suggestieve vragen omdat we het kind daarmee makkelijk kunnen beïnvloeden; we ronden op tijd af;

Basisschoolkinderen (4-13 jaar):

- *We lokken kinderen op een speelse manier uit tot argumenteren, redeneren en filosoferen* door hen te vragen hun mening toe te lichten; we spelen in dit soort gesprekken een begeleidende rol door mee te doen in het gesprek, te zorgen dat iedereen aan de beurt komt, ook de stille kinderen die meer tijd nodig hebben om te reageren (door hen duidelijk te maken dat ze altijd later nog terug kunnen komen op een onderwerp); we laten kinderen naar elkaar luisteren; we stoppen of geven het gesprek een andere wending als de betrokkenheid afneemt; we brengen verdieping aan door mee te gaan met een redenering; het doorspelen van een vraag naar een ander kind; expres een fout te maken of expres iets verkeerd begrijpen; twijfel te zaaien of te overdrijven;
- *We stimuleren kinderen mee te praten* door de inzet van kinderparticipatie;

Begeleiden van onderlinge interacties

We begeleiden kinderen in het groepsproces met andere kinderen zodat zij deel leren uit maken van een groep. We helpen hen bij het versterken van hun sociale vaardigheden en het innemen van een plaats in een groep, het leren uitproberen van sociale rollen en het leren omgaan met verschillen.

Hoe doen we dit concreet in de dagelijkse praktijk?

- We maken regelmatig een groepsanalyse (sociogram);
- We zien en waarderen positieve interacties tussen kinderen die zich spontaan voordoen;
- We bevorderen actief positieve interacties tussen kinderen door situaties te creëren die dit gedrag uitlokken;
- We richten de aandacht van de kinderen op elkaar;
- We laten de kinderen naar elkaar luisteren;
- We helpen de kinderen in het verwoorden van hun mening/gevoelens naar andere kinderen;
- We bieden positieve ondersteuning bij conflicten (win-winmethode, 3-O's, zes stappen);
- We kiezen de rol die de situatie van haar/hem vraagt (objectieve bemiddelaar, procesbegeleider, leider);
- We verdelen de aandacht tussen de kinderen;
- We waarderen de verschillen tussen kinderen;
- We maken plannen om de onderlinge relaties te verbeteren;
- We voeren groepsversterkende activiteiten uit;
- We nodigen de kinderen uit elkaar te helpen;
- We stimuleren vriendschappen;
- We besteden veel aandacht aan nieuwe kinderen;
- We observeren samenspel en geeft kinderen ondersteuning in samenspel;
- We geven kinderen de ruimte om naast en met elkaar te spelen;

- We ondernemen in een vroeg stadium actie bij pestgedrag.

Hoe doen we dit concreet in de dagelijkse praktijk per leeftijdsfase?

Baby/dreumes (0-2 jaar):

- We zetten kinderen bij elkaar of leggen hen zo neer dat zij contact met elkaar kunnen maken;
- We betrekken het kind bij de andere kinderen;
- We betrekken het kind bij het groepsgebeuren. Als we een activiteit doen met anderen kinderen, zetten we het kind erbij en laten we hem of haar iets anders doen;
- We benoemen wat we zien bij andere kinderen;
- We maken aparte ruimtes bij verticale groepen waar de kinderen veilig en ongestoord met elkaar kunnen spelen;
- We gaan interacties aan met het kind door bijvoorbeeld te vragen een kind iets aan een ander kind te geven, zelf iets te geven of aan te pakken of door 'speelpraten';
- We doen imitatiespelletjes met het kind: we doen het kind na of doen iets wat het kind kan nadoen.

Peuters (2-4 jaar):

- We noemen vaak de namen van kinderen zodat ze elkaar kennen en zich gezien voelen;
- We benoemen emoties van kinderen: wat we zien en denken te zien en we checken of dat klopt.
- We betrekken kinderen bij het troosten van elkaar en elkaar helpen;
- We leggen gedrag uit. Bijvoorbeeld: 'hij is aan het bouwen en hij wil niet dat je helpt. Zullen we iets anders uitkiezen?'
- We observeren bij peuters die veel afwijzingen krijgen tijdens het vrij spelen goed wat er precies moeilijk is voor een kind in samenspel; we begeleiden het spel door erbij te gaan zitten zodat er veiligheid ontstaat en rustig aanwijzingen te geven door voor te zeggen en door voor te doen (zonder het over te nemen); we geven het goede voorbeeld; we spelen samen of doen iets leuks met het desbetreffende kind want dan is er meestal wel een kind die komt kijken of meedoen waarna we ons langzaam terugtrekken en steeds meer aan de kinderen zelf over te laten.

Kleuters/basischoolkinderen: (4-13 jaar)

- *We stimuleren sociale vaardigheden* door deze zelf te laten zien; door kansen te creëren om kinderen te laten samenwerken, door positief op benoemde vaardigheden te reageren; door gewenst gedrag te benoemen; door kinderen naar elkaar te laten luisteren.
- *We stimuleren vriendschappen* door goed te letten om de samenstelling van de groep (leeftijd, kinderen met wie ze graag samenspelen, jongens/meisjes), eventueel door het maken van een sociogram om te kijken of iedereen contact heeft; door activiteiten aan te bieden waardoor kinderen samen iets kunnen doen; door een positieve sfeer te creëren; door voorbeeldgedrag te laten zien;

- *We stimuleren samenspel* door materiaal aan te schaffen dat is gericht op samenwerking (zoals groepsspellen, gezelschapsspellen); door verschillende activiteiten aan te bieden waarbij talenten van kinderen ingezet kunnen worden en kinderen moeten samenwerken; door kinderen zelf te laten kiezen met wie ze willen spelen; door af en toe groepjes samen te stellen, bijvoorbeeld wanneer kinderen buiten de boot vallen of wanneer je kinderen met elkaar in contact wil brengen; door kinderen samen taakjes te laten uitvoeren;
- *We stimuleren een positief groepsklimaat*; het vestigen van positieve groepsnormen door positieve aandacht te besteden aan positief gedrag en regels af te spreken;
- *We voorkomen pesten* door ons actief in te zetten om pesten te voorkomen; we werken aan een positieve sfeer in de groep; we maken duidelijke afspraken met de kinderen en betrekken de kinderen actief bij het maken van deze afspraken; we informeren ouders over ons pestbeleid en zoeken met hen naar oplossingen als er problemen zijn tussen de kinderen; we leren kinderen constructief omgaan met conflicten, te bemiddelen en te verzoenen; individuele kinderen die veel pesten of gepest worden krijgen afzonderlijke hulp

Ontwikkeling stimuleren

We stimuleren de ontwikkeling van de specifieke ontwikkelingsgebieden (motorische vaardigheden, cognitieve vaardigheden, taalvaardigheden en creatieve vaardigheden) in samenwerking met het kind, aansluitend bij waar op dat moment de aandacht van het kind naar uitgaat. We sluiten altijd aan bij het tempo van het kind. **Ieder kind mag bij ons wijzer groeien.**

Hoe doen we dit concreet in de dagelijkse praktijk?

- We geven kinderen ruimte om te spelen en zelf het spel te bepalen;
- We kijken en luisteren naar de kinderen en sluiten aan op de interesse van kinderen;
- We bieden activiteiten aan, rekening houdend met verschillen in interesses van jongens en meisjes en manieren waarop ze onderzoeken, ontdekken, samenspelen en de ruimte gebruiken;
- We vergroten de spelbetrokkenheid van kinderen door rustig en nabij te zijn als de kinderen spelen;
- We spelen regelmatig met de kinderen mee en weten zelf welke rol we kunnen innemen;
- We richten de aandacht van de kinderen op ervaren en ontdekken;
- We bieden nieuwe activiteiten aan en houden daarbij rekening met de zone van de naaste ontwikkeling (kansen creëren);
- We bieden nieuwe materialen aan die uitnodigen tot spel en veranderen regelmatig iets in de omgeving;
- We wijzen op nieuwe mogelijkheden van spelmateriaal;
- We verrijken het spel van de kinderen door andere mogelijkheden aan te geven, iets toe te voegen of materialen te combineren;
- We stemmen de stimulering af op de aandacht, de stemming en het begripsniveau van het kind (volgen het kind);
- We hebben oog voor de talenten van kinderen en stimuleren de kinderen bij het verder ontwikkelen van hun talent;
- We prikkelen de nieuwsgierigheid van de kinderen.

- We maken gebruik van de mogelijkheden die zich voordoen tijdens de dagelijkse verzorgings- en begeleidingsmomenten om kinderen te stimuleren (kansen grijpen);
- We dagen het kind uit door vragen te stellen en dingen te leren;
- We kijken samen met het kind naar iets en houden de aandacht van het kind even vast (gedeelde aandacht).

Hoe doen we dit concreet in de dagelijkse praktijk per leeftijdsfase?

Zie volgende paragraaf: 3.1.2: het creëren van de optimale speelleeromgeving.

3.1.2. Het creëren van de optimale speelleeromgeving

Bij het creëren van de optimale speelleeromgeving maken we gebruik van inrichting (inclusief spelmaterialen) en het activiteiten aanbod. We maken hierbij gebruik van een open-deurenbeleid en we spelen in op de sociale interacties die tussen de kinderen plaatsvinden. We zorgen er voor dat alle ontwikkelingsgebieden (motorisch, cognitief, sociaal-emotioneel, taal, creativiteit) voldoende aan bod komen. Omdat iedere leeftijdsgroep andere behoeftes heeft streven we zoveel mogelijk naar horizontale groepen zodat de speelleeromgeving optimaal kan worden afgestemd op de leeftijd van de kinderen.

Onze binnen en buitenruimtes zijn zo ingericht dat zij optimaal zijn afgestemd op de leeftijdsfase, er voldoende bewegingsruimte is en dat de kinderen zich er prettig voelen. Ook zorgen we dat het er veilig en hygiënisch is. En door de ruimtes steeds weer opnieuw aan te passen aan de behoeftes van de individuele kinderen die er op dat specifieke moment zijn nodigen de ruimtes *het competente kind* uit tot *ontdekken en onderzoeken*.

Bij het inrichten van de groep neemt spelmaterialen een belangrijke plaats in. Bij het aanbieden van spelmaterialen sluiten we aan op waar op dat moment de interesse van het kind naar uit gaat. Vrij spel is een belangrijk onderdeel van de dag. Bij vrij spel komen de ideeën en de inhoud van het spel uit de kinderen zelf. Kinderen kunnen in vrij spel helemaal zelf bepalen wat ze willen doen, hoe, waar, waarmee en met wie. Het geeft kinderen de kans om te experimenteren en keuzes te maken. Een goede observatie van de ontwikkeling en het welbevinden van ieder individueel kind en observaties van de groep in zijn geheel vormen het uitgangspunt bij het aanschaffen en aanbieden van spelmaterialen. Bij het aanbieden van spelmaterialen nemen we een actieve rol aan wanneer kinderen de mogelijkheden van het spelmaterialen niet kennen of te beperkt kennen. We hebben de taak het spel van de kinderen te verrijken; we spelen voor en begeleiden de kinderen in het spel; we voegen nieuwe elementen toe aan het spel van de kinderen.

Door een divers en uitdagend activiteiten-aanbod op iedere groep aan te bieden, faciliteren we *het competente kind*, die van nature een behoefte heeft om te leren en zich te ontwikkelen vanuit een innerlijke drijfveer.

We bieden ieder kind de mogelijkheid om middels dit activiteiten-aanbod zoveel mogelijk zelf te ontdekken en op basis van eigen onderzoek iets te leren. Zo *onderzoeken en ontdekken* kinderen spelenderwijs waar ze goed in zijn en plezier aan beleven.

Bij de kinderen van 0 tot 4 jaar op de dagopvang groepen doen we dit met behulp van de VVE-methode Piramide of Uk & Puk aan de hand van projecten waarbij alle ontwikkelgebieden aan bod komen. De VVE-projecten zorgen voor samenhang in het aanbod van activiteiten. De pedagogisch

medewerker neemt hierbij het initiatief, met inachtneming van de behoeften van de kinderen. Zo creëren ze kansen voor de kinderen om inspirerende en uitdagende activiteiten uit te voeren. Hierbij geldt: 'niets moet, alles mag'. Iedere maand staat een project met een ander thema centraal, zoals bijvoorbeeld zomerkriebels of herfst. Betekenisvol leren vormt het uitgangspunt. Jonge kinderen leren het beste van activiteiten die aansluiten bij hun belevingswereld en interesses. We houden hierbij rekening met de verschillende leeftijden in de groep.

Bij de kinderen van 4 tot 13 jaar op de buitenschoolse opvang groepen organiseren we een grote diversiteit aan activiteiten waarin alle ontwikkelingsgebieden aan bod komen. We stellen ons activiteiten-aanbod samen aan de hand van gesprekken met de kinderen (kinderparticipatie), de portfolio's die de kinderen zelf samenstellen (zie hoofdstuk 2.5) en de kind- en groepsobservaties Welbevinden (zie hoofdstuk 2.4). Het boek 'betekenisvol werken in de BSO' gebruiken we hierbij als hulpmiddel. De activiteiten worden zo mogelijk herhaald aangeboden op wisselende dagen zodat ieder kind in de gelegenheid wordt gesteld deel te nemen. Voor de buitenschoolse opvang tijdens de schoolvakanties wordt er een speciaal activiteiten programma samengesteld. Sommige IKC-locaties organiseren een speciaal activiteiten-aanbod in samenwerking met school waaraan ook kinderen die de buitenschoolse opvang niet bezoeken mogen deelnemen. Sommige buitenschoolse opvang locaties hebben een specifiek thema, zoals sport of cultuur. Ook zijn er locaties waarbij de keuze is gemaakt om verschillende thema's aan te bieden. Deze keuze is gemaakt naar aanleiding van de behoeften in de desbetreffende regio.

Ook onze competente medewerkers stimuleren we om vanuit hun intrinsieke motivatie kwaliteiten en talenten op het gebied van bewegen, sport, cultuur, educatie, natuur etc. te ontplooiën en in te zetten om de kinderen uit te dagen.

Daarnaast worden er regelmatig externe mensen aangetrokken om extra activiteiten te organiseren en/of aan te bieden. Denk hierbij aan babymassage, peuterdans, danslessen, huiswerkbegeleiding, sociale vaardigheden training, schilderen, koken etc.

Digitale media:

We zetten digitale media in bij ons activiteiten-aanbod. Goede begeleiding bij het gebruik hiervan is belangrijk voor de mediaopvoeding van kinderen. We hanteren hierbij twee pijlers: voorbeeldgedrag en een gezond mediamenü.

Zie: *WIJS / KwaliteitWijzer / Pedagogiek / Bijlagen / Multimediebeleid.*

Buitenspel:

Binnen ons spel- en activiteiten-aanbod neemt het buiten spelen een belangrijke plaats in. Buitenspelen heeft een positieve invloed op de gezondheid, ontwikkeling en leermogelijkheden van kinderen. Buitenspel biedt kinderen: multi-sensorische ervaring waarbij het hele lichaam betrokken is; een omgeving die uitnodigt tot handelen, exploratie en verwondering; de ruimte en vrijheid om uit te proberen; het potentieel om iets te leren beheersen, de bereidheid om risico's te nemen en de vaardigheid om veilig te blijven; de mogelijkheid om verbindingen te leggen tijdens het spelen; het ervaren van de echte wereld en begrip krijgen van de plaats die zij daarin innemen.

Open-deuren beleid

Bij sommige locaties wordt gewerkt met een open deurenbeleid. Dit is een pedagogische methode waarbij kinderen op specifieke afgesproken momenten de gelegenheid krijgen om buiten de eigen groepsruimte met kinderen van andere groepen te spelen. Zo kunnen zij de omgeving buiten hun eigen groepsruimte verkennen en geven we hen meer exploratieruimte en keuzemogelijkheden. Ook biedt het meer mogelijkheden om activiteiten te organiseren die aansluiten bij de interesses en mogelijkheden van de kinderen. In alle ruimtes waar de kinderen spelen houden we toezicht. Per locatie wordt bekeken op welke momenten er binnen de dagstructuur invulling wordt gegeven aan het open deurenbeleid.

Om het werken met het open deuren beleid kwalitatief te bewaken zorgen we er altijd voor dat:

- er een goede voorbereiding van het dag- en weekprogramma is;
- er sluitende afspraken zijn gemaakt over het toezicht op de kinderen: we houden een vinger aan de pols, zien toe op de fysieke veiligheid en het emotionele welbevinden van ieder kind;
- we de kinderen laten wennen aan alle ruimtes en hen zeker in het begin letterlijk over de drempel begeleiden naar de nieuwe speelruimtes of de speciale activiteiten in het gebouw.
- we te allen tijde zorgen voor begeleiding in de ruimtes waar kinderen spelen;
- we ouders informeren zodat zij weten wat hun kind heeft gedaan tijdens de opvang.
- De beroepskindkracht-ratio op groepsniveau kloppend blijft
- De maximale grootte van de groepen op stam/basisgroepsniveau niet overgeschreden wordt. Wanneer er op de BSO groepen groter dan 30 kinderen ontstaan omschrijven we concreet in het locatiebeleid hoe we hier mee om gaan.

Sociale interacties

In de interactie tussen de kinderen onderling worden kinderen zich bewust van zichzelf en de ander. Kinderen krijgen in het samenzijn met leeftijdgenoten de kans om sociale rollen uit te spelen, eigen mogelijkheden te ontdekken en emoties te doorleven.

Daarom zorgen we er voor dat we:

- bewust momenten creëren waarbij de interactie tussen de kinderen centraal staat;
- activiteiten stimuleren en ondersteunen waarbij meer dan één kind betrokken is;
- kinderen waar nodig te ondersteunen in de onderlinge interactie. Dit doen we door bijvoorbeeld mee te spelen of spelgedrag voor te doen. Kinderen kunnen dan zien en ervaren welk gedrag van hen wordt verwacht;
- kinderen waar nodig ondersteunen bij het voorkomen en oplossen van conflicten. Hierbij wordt uitgegaan van de competentie van het kind en de eigen ervaringen die kinderen nodig hebben om de sociale competentie te ontwikkelen. Dit betekent dat we altijd observeren en vervolgens een keuze maken tussen ingrijpen, kinderen zelf het conflict laten oplossen of bemiddelen.

Zie ook: [WIJS / KwaliteitWijzer / Veilig & Gezond / Grensoverschrijdend gedrag / Pestprotocol](#)

3.1.2.1. Speelleeromgeving 0 tot 2 jaar

Bij baby's en dreumesen vormen de motorische en zintuiglijke ontwikkeling de basis voor alle andere ontwikkelingsgebieden. Het is daarom heel belangrijk om kansen aan te grijpen en veel mogelijkheden te creëren om hen te faciliteren bij het ontwikkelen van deze gebieden. Aldoende leren baby's en dreumesen om relaties te leggen tussen hun handelen en de effecten daarvan op de omgeving. Ook leren zij in deze ontwikkelingsfase dat een voorwerp blijft bestaan, ook al kun je het niet meer zien.

De waarneming en motoriek zijn twee bronnen van kennis: grijpen is begrijpen. Kinderen in deze leeftijdsfase steken alles in hun mond. Ze leren door te proeven, te ruiken, te zien en te voelen.

De leefruimte voor kinderen van 0 tot 2 jaar is zo ingericht dat lopende en ondernemende dreumesen hun gang kunnen gaan, zonder dat zij de liggende, rollende en kruipende baby's storen in hun spel. Dit wordt gerealiseerd door zo mogelijk een afgescheiden gedeelte te creëren. Dit kan door een dunne harde mat op de grond te leggen, of op een andere manier afgeschermdde speelplek. We creëren speelplekken / speelhoeken zodat kinderen rustig en geconcentreerd kunnen spelen. Binnen een kleine groepsruimte realiseren we dagelijks een aantal speelplekken, terwijl binnen een grote groepsruimte met meubilair hoeken gemaakt kunnen worden met een meer permanent karakter. Deze geordende speelruimte vormt het dagelijkse uitgangspunt. Kleine kinderen zullen zich nog niet aan deze speelplekken houden, maar gaandeweg de ontwikkeling helpen deze plekken het kind tot gericht spel te komen dat bijdraagt aan de ontwikkeling.

De ruimte waarin baby's en dreumesen zich bevinden moet de mogelijkheid bieden voor enerzijds activiteit en anderzijds rust. Rust om zich even te kunnen afzonderen, om even te bekomen van alle ervaringen, of rust om de concentratie op te brengen om te spelen. In de ruimte moet deze rust tot stand kunnen komen (bijvoorbeeld door even aan tafel te kunnen zitten, of in een hoekje, of in een bedje). Afhankelijk van de grootte van de groepsruimte en de groepssamenstelling worden keuzes gemaakt ten aanzien van de hoeveelheid meubilair. Uitgangspunt hierbij is het realiseren van een maximale vrije beweging- en speelruimte voor de kinderen.

Baby's (0 tot 1 jaar)

Door hen op een platte ondergrond neer te leggen met *spelmateriaal* dat past bij hun ontwikkelingsleeftijd. Zo krijgen baby's de mogelijkheid om zich vrij te bewegen en zintuiglijke ervaringen op te doen.

Tijdens de spelmomenten zetten we een baby niet tegen een kussen, in een wipstoeltje of in een maxi-cosi. Deze beperken namelijk de bewegingsmogelijkheden van de baby en staan een goede motorische ontwikkeling in de weg. Omdat bij baby's de motorische en zintuiglijke ontwikkeling zo belangrijk is is ruimte om te bewegen, 'te onderzoeken en te ontdekken' essentieel. Het gebruik van een rek waaraan speelgoed boven het hoofd van de baby hangt passen we beperkt toe. De baby kan het speelgoed immers niet zelf manipuleren en wordt zo niet gestimuleerd te rollen en op zoek te gaan naar andere uitdagingen.

Op rust en voedingsmomenten wordt er in sommige gevallen wel gebruik gemaakt van het wipstoeltje. Dit zijn kortstondige momenten om de baby tot rust te laten komen.

Dreumesen (1 tot 2 jaar)

De speelplekken voor de oudere kinderen voorzien we van specifiek spelmateriaal. Dit is materiaal dat altijd aanwezig is (zoals een pop in de fantasiehoek, of duplo in de bouwhoek), en materiaal dat regelmatig gewisseld wordt (puzzels, realistisch of open eind materiaal). Het spelmateriaal kenmerkt zich door uitdaging enerzijds en de mogelijkheid tot herhaling anderzijds.

Dreumesen kunnen het spelmateriaal zelf pakken. Daar waar dit niet het geval is, heeft de pedagogisch medewerker hieromtrent een bewuste keuze gemaakt (het is of te moeilijk of het levert gevaar op wanneer er zonder volwassenen mee gespeeld wordt). We reorganiseren het speelgoed een aantal malen per dag. Reorganiseren houdt in dat het speelgoed in de betreffende hoek wordt neergezet.

Wanneer kinderen de mogelijkheden van het spelmateriaal niet kennen, nemen we een actieve rol aan. We spelen voor en begeleiden het kind in het spel. Zo wordt het kind een eindje op weg geholpen, om vervolgens zelf weer verder te gaan (verrijken). Kinderen worden niet onnodig gestoord in hun spel.

We bieden de dreumesen gerichte activiteiten aan in kleine groepjes, afgestemd op de leeftijd en samenstelling van de groep. We doen dit met behulp van de VVE-methode, waarbij elke vier weken een wisselend thema centraal staat.

De baby's prikkelen we vooral op zintuigelijk en motorisch gebied met materialen die aansluiten bij het thema.

3.1.2.2. Speelleeromgeving 2 tot 7 jaar

Kinderen van 2 tot 7 jaar ontwikkelen zich steeds verder op het gebied van taal en motoriek, met name de fijne motoriek. Ook leren zij dat ze een eigen persoon zijn door spelenderwijs te ontdekken wie zij zijn in relaties tot anderen. Een als zij wat ouder zijn welke interesses zij hebben, waar zij goed in zijn en waar juist niet en wat ze graag nog zouden willen leren.

In deze fase zien kinderen verschijnselen, maar ze kunnen nog geen verbanden leggen. Alles wat er op een dag gebeurt, staat los van elkaar. Ook zien zij levenloze dingen als levend. Kinderen gebruiken taal en kunnen de dingen om hen heen met woorden, beelden en tekeningen benoemen en weergeven. Een kind is in deze fase nog erg op zich zelf gericht, de wereld draait om hem of haar, het is soms nog moeilijk om je te verplaatsen in anderen en ze kunnen zich slechts op een ding tegelijk richten.

Peuters (2 t/m 4 jaar)

Peuters leren steeds beter praten, ze hebben een woordenschat van circa 200 woorden. Ze kunnen meer benoemen en de wereld om hen heen daardoor ook beter begrijpen. Peuters kunnen nog geen onderscheid maken tussen fantasie en werkelijkheid. Ook op motorisch gebied maken peuter grote stappen.

Voor de peuters richten we de groepsruimte zodanig in dat de kinderen verschillende soorten activiteiten kunnen uitvoeren zonder elkaar te storen. En dat er individueel, in kleine groepjes en met de hele groep gespeeld, ontdekt, onderzocht en geleerd kan worden. We houden rekening met de verschillen in leeftijd, ontwikkelingsniveau en culturele verschillen. Er is zowel hoog als laag

meubilair aanwezig op de groep. In iedere groepsruimte wordt gewerkt met duidelijke speelhoeken/speelplekken. De hoeken zijn afgescheiden met kasten, kamerscherm, gordijnen, e.d. en zijn te onderscheiden in bijvoorbeeld een taalhoek, huishoek, kunsthoek etc. We maken indien nodig afspraken over het aantal kinderen in een hoek en de tijd die ze daar spelen. Vaste afspraken zijn inzichtelijk voor kinderen. Afspraken zijn geen keurslijf waar nooit vanaf geweken mag en kan worden. Maar een afspraak geeft een duidelijk houvast. In de hoeken staat materiaal dat door de kinderen zelf kan worden gepakt.

We dragen zorg voor materiaal in de speelhoeken dat een appèl doet op de verschillende ontwikkelingsgebieden van kinderen. Niet ieder ontwikkelingsgebied hoeft op ieder moment beschikbaar te zijn.

We zorgen dat het spelmateriaal goed aansluit bij de behoefte, de mogelijkheden en de interesse van kinderen. We zorgen dat het spelmateriaal zich kenmerkt door uitdaging enerzijds en de mogelijkheid tot herhaling anderzijds. We geven niet uitsluitend verkleinde materialen, juist het echte materiaal van de volwassenen is vaak interessanter. Er wordt dan gesproken van levensecht materiaal, zoals echte pannen en potten in de huishoek, volwassen kleding voor de verkleedhoek. Het gebruik van kosteloos materiaal is een waardevolle aanvulling van het spelmateriaal op de groep. Het verhoogt de fantasie van kinderen en geeft de kinderen de mogelijkheid hun eigen wereld te vormen met behulp van doen-alsof-spel. We bieden kleine materialen (wat in de mond te stoppen is) alleen aan indien we het spel kunnen begeleiden. We hebben het opbergen en opruimen van het spelmateriaal voor de kinderen inzichtelijk gemaakt. Door middel van thematische speelhoeken (bouwhoek, huishoek etc) is het voor de kinderen duidelijk wat er in de speelhoek te vinden is. De kinderen maken zelfstandig de keuze met welk spelmateriaal zij willen spelen, wat zij willen doen. Dit betekent dat kinderen zelf de materialen kunnen pakken. Daar waar dit niet het geval is, hebben we hier bewust voor gekozen (spel dat (nog) niet zonder aanwezigheid van een volwassene gedaan kan worden). We maken afspraken over het gebruik van het spelmateriaal. We stimuleren de kinderen het speelgoed na gebruik op te ruimen.

We bieden we peuters een gericht en divers activiteiten-aanbod aan, eventueel in kleine groepjes, afgestemd op de leeftijd en samenstelling van de groep. We doen dit met behulp van de VVE-methode, waarbij iedere vier weken een ander thema centraal staat.

Kleuters (4 tot 7 jaar)

Kleuters ontwikkelen zich door steeds meer bewust op onderzoek uit naar kennis en mogelijkheden om nieuwe dingen te leren. Een kleuter kan nog niet objectief en logisch denken en beschouwt de wereld nog vanuit het eigen perfectief. De vorming van een geweten begint. Kleuters weten al goed wat wel en niet mag. Ook weten ze hoe het hoort, ze kennen de normen, maar de achterliggende waarde begrijpen ze nog niet. Kleuters nemen normen over van volwassenen door hen na te doen.

Bij de inrichting van onze groepsruimtes bij de buitenschoolse opvang locaties voor kinderen van 4 tot 7 jaar creëren we mogelijkheden om individueel, in kleine groepjes en met de hele groep bezig te zijn. We houden rekening met de verschillen in leeftijd, ontwikkelingsniveau interessegebieden en culturele verschillen. We bieden plekken waar kinderen gefaciliteerd worden om te bewegen, te ontdekken, te onderzoeken, te creëren, te oefenen en te socializen. We creëren plaatsen waar kinderen zich terug kunnen trekken om tot rust te kunnen komen en een 'huiselijke hoek' waarin we met elkaar de dag doornemen, in gesprek zijn over wensen, aandacht hebben voor de verhalen van

kinderen etc. We betrekken de kinderen bij de inrichting van de ruimtes en de keuze voor nieuw spelmateriaal.

Het spelmateriaal kenmerkt zich door uitdaging enerzijds en de mogelijkheid tot herhaling anderzijds. Kinderen kiezen zelfstandig wat zij willen doen. Dit betekent dat kinderen zelf de materialen kunnen pakken. Daar waar dit niet het geval is, hebben we hier bewust voor gekozen omdat het bijvoorbeeld spel betreft dat (nog) niet zonder aanwezigheid van een volwassene gedaan kan worden.

Regelmatig wordt met kinderen overlegd of er aanpassingen in het aanwezige spelmateriaal moeten worden gedaan. We voegen indien nodig nieuwe materialen toe en maken nieuwe combinaties, ook spelen we waar mogelijk in op trendgevoelige rages.

Het gebruik van open eind materiaal (dagelijkse gebruiksvoorwerpen en kosteloos materiaal) is voor kinderen een waardevolle aanvulling van het spelmateriaal op de groep. Het verhoogt de fantasie van kinderen en nodigt de kinderen uit om zelf te bedenken wat ze met het materiaal kunnen doen. We maken afspraken over het gebruik van het spelmateriaal en stimuleren hen het speelgoed na gebruik op te ruimen.

We zorgen ervoor dat de activiteiten voor de kinderen van 4 tot 7 jaar goed aansluiten op hun ontwikkelingsniveau. Het activiteiten-aanbod laten we altijd in samenspraak met de kinderen tot stand komen. We laten hen actief participeren (kinderparticipatie) zodat zij de mogelijkheid krijgen te onderzoeken en te ontdekken wat zij leuk vinden en waar zij goed in zijn. We doen dit op een manier die aansluit bij hun leeftijd, bijvoorbeeld door te werken met een pop die onderwerpen met de kinderen bespreekt en vraagt wat zij wel en niet leuk vinden. Ook doen we direct iets met hun inbreng, omdat zij anders geen verband zien met hun inbreng.

3.1.2.3. Speelleeromgeving 7 tot 10 jaar

Omdat kinderen van 7 jaar en ouder zich steeds verder ontwikkelen hebben zij andere wensen en behoeften dan de jongere kinderen die de buitenschoolse opvang bezoeken.

Voor kinderen van 7 jaar en ouder wordt de wereld steeds groter. Ze verdiepen hun interesses en talenten. Zij willen ergens meer van weten, gaan op onderzoek uit, zoeken naar oorzaken vragen naar het waarom. Ze verleggen hun grenzen.

Ze zijn tot steeds meer dingen in staat en problemen worden logischer opgelost. Zo kunnen ze voorwerpen sorteren op een eigenschap; even afstand nemen om te observeren hoe iets moet; ze begrijpen de afstand tussen tijd, afstand en snelheid. En ze zijn inmiddels in staat om zich op meerdere aspecten tegelijk te richten.

Bij het inrichten van de ruimte maken we gebruik van dezelfde principes als bij de jongere kinderen maar zorgen we er daarnaast voor dat er voldoende plek is om te bewegen en te stoeien; in kleine groepjes samen te werken; plannen te maken, te praten met elkaar en ervaringen uit te wisselen.

We bieden uitdagendere materialen aan die aansluiten bij de leeftijd en bijvoorbeeld uit elkaar gehaald mogen worden.

We zorgen ervoor dat de activiteiten voor de kinderen vanaf 7 jaar meer uitdaging bieden. Het activiteiten-aanbod laten we altijd in samenspraak met de kinderen tot stand komen. We laten hen

op hun eigen niveau actief participeren (kinderparticipatie) zodat zij de mogelijkheid krijgen te onderzoeken en te ontdekken wat zij leuk vinden en waar zij goed in zijn. We maken hierbij gebruik van discussie en overleg: kinderen vanaf 7 jaar kunnen zich al langer concentreren op een onderwerp en beter de gevolgen van beslissingen overzien. Ook kunnen zij zich inmiddels beter verplaatsen in de gedachtewereld van een ander kind. De pedagogisch medewerker begeleidt dit overleg altijd zorgvuldig. We laten de kinderen ter plekke activiteiten bedenken al zij bijvoorbeeld behoefte hebben hun energie kwijt te raken. Ook laten we hen alleen spelen of vrij spelen als zij dat graag willen. We bieden voldoende bewegingsspel aan zoals rennen, klimmen, etc; (sporten en wedstrijdsjes); maar ook bewegingsactiviteiten die de fijne motoriek stimuleren zoals touwtje springen, hinkelen, etc. Ook zorgen we voor een aanbod van rustige activiteiten. We zorgen dat kinderen niet te lang stil hoeven te zitten en maken ons uitleg visueel.

We bieden de oudere kinderen vanaf 8 jaar, altijd in overleg en met toestemming van ouders mogelijkheden om zelfstandig buiten te spelen, of zelfstandig van- en naar de BSO te komen of naar clubjes te gaan. Ouders geven hiervoor altijd schriftelijke toestemming via: [formulier zelfstandigheid](#).

3.1.2.4. Speeleeromgeving 10 tot 13 jaar

De kinderen van 10 jaar en ouders zijn alweer een stuk verder in hun ontwikkeling dan de jongere kinderen. Op sommige locaties is er een aparte groep voor kinderen van 10 jaar en ouder (tiener-bso). Voor deze leeftijdsgroep hanteren we de principes zoals bij de speelleeromgeving van 7 tot 10 jaar beschreven, maar zorgen we er voor dat de inrichting, het materiaal en de activiteiten ook voldoende uitdaging biedt aan en aansluit bij de kinderen van 10 jaar en ouder. En dat zij voorbereid worden op hun tijd op de middelbare school.

2.2. Verzorg-leergebieden

De verzorg-leergebieden (eten, slapen, verschonen en zindelijk worden) spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van kinderen. Er vindt een ontwikkeling plaats van grote afhankelijkheid van de pedagogisch medewerkers naar toenemende mate van zelfstandigheid. Kinderen worden zich steeds meer bewust van hun eigen lichaam en behoeftes.

2.2.1. Voeding

Eten en drinken vormen een belangrijk onderdeel in de dagelijkse opvang. Kinderen leren hun eigen behoeftes en smaak kennen en keuzes maken. Eten en drinken zijn bij uitstek een plezierige bezigheid. Kinderen willen van jongs af aan zelf eten en drinken klaarmaken. Zelf je boterham smeren, zelf drinken inschenken, zelf je fruit klaar maken; elk moment is er één van ontwikkeling. Kinderparticipatie vormt een belangrijk onderdeel bij het eten en drinken.

Ons voedingsbeleid is gebaseerd op de richtlijnen van het voedingscentrum (zie [KwaliteitWijzer / WIJS / Veilig & Gezond / Bijlagen / Richtlijnen voedingscentrum](#)) en vormt de basis van de keuzes die we maken op het gebied van eten en drinken. Vanuit deze basis kan iedere locatie zijn eigen voedingsbeleid vormgeven.

Baby's (0 tot 1 jaar):

Datum uitgifte: januari 2018

Datum laatste wijziging: 24 december 2019

Voor baby's is eten ervaren (van iets nieuws). Individueel contact met en ongedeelde aandacht voor de baby tijdens het voeden is belangrijk. Bij het eten volgen we het ritme van de baby. Baby's die nog niet aan de maaltijd deelnemen, worden in beginsel niet bij het tafelgebeuren betrokken (door hen uit hun spel te halen). Wanneer ze er aan toe zijn worden de kinderen uitgenodigd om mee te eten, maar niet gedwongen.

Dreumesen/peuters (1 tot 4 jaar):

Dreumesen en peuters worden steeds zelfredzamer. Het eet-moment wordt aangewend om zelfstandigheid te bevorderen. Dreumesen ontwikkelen het vermogen en de wens om samen met de andere kinderen het eet- en drinkgedrag van de groep te volgen. Peuters zijn steeds meer gericht op gezelligheid met andere kinderen.

Het startmoment is gezamenlijk, eventueel met een liedje. De kinderen hebben een eigen bord, beker en bestek, mogen zelf hun brood smeren en kiezen zelf wat zij drinken en op hun boterham of cracker willen. Ze krijgen de gelegenheid om actief mee te helpen met het dekken en afruimen van de tafel.

Basisschoolkinderen (4 tot 12 jaar):

Bij kinderen in de basisschoollleeftijd worden onderlinge gesprekken bevorderd door het eet-moment in kleine tafelgroepjes te laten plaatsvinden. Of door hen zelf te laten kiezen waar zij willen zitten. Wanneer er een groepsgebesprek of instructie plaatsvindt biedt een grote(re) kring uitkomst. Het is belangrijk om keuzemogelijkheden te geven binnen het gestelde voedingsbeleid. En hen te betrekken bij het voorbereiden en opdienen van de zelfgekozen maaltijden. Op deze manier sluit de voeding aan bij hun eigen wensen en worden ze zich bewust van het bereidingsproces en de voedingswaarde van hun keuze.

Samenwerking met ouders:

In het intakegesprek bespreken we het voedingsbeleid en de eetgewoontes thuis. Eventuele speciale wensen vanwege levensovertuiging of dieet leggen we vast op het intakeformulier. Eventuele afspraken m.b.t. voedselallergie leggen we vast op formulier voedselovergevoeligheid.

Zie ook: *WIJS / KwaliteitWijzer / Veilig & Gezond / Bijlagen / Richtlijnen bereiding voedsel en richtlijnen voedingscentrum en achtergrondinformatie over voeding.*

3.2.2. Slapen

Kinderen die voldoende slapen en rusten, kunnen vervolgens geconcentreerd en intensief spelen. Ze doen nieuwe energie op om de wereld verder te ontdekken. Dat geeft rust in de groep. Het is daarom goed veel tijd te besteden aan het leren herkennen van de manier waarop elk kind afzonderlijk laat zien dat het aan rust toe is. We reageren altijd op vermoeidheidssignalen, ook wanneer dat op een ander tijdstip is dan anders. Ieder kind heeft eigen unieke signalen die aangeven dat het moe is. Bij het naar bed brengen verwoorden we wat we doen en kijken we hoe het kind daarop reageert en houden we een vaste volgorde van handelingen aan. We gebruiken duidelijke, herkenbare rituelen (liedje of boekje lezen). Het kind wordt nooit gedwongen om te gaan slapen of om in bed te gaan liggen terwijl er geen behoefte aan slaap of rust is. De plaats waar kinderen slapen is voor kinderen een veilige plek met zo nodig een eigen knuffel en speen. Vooral in de eerste twee levensjaren van een kind kunnen tijdens het slapen risico's ontstaan die het welzijn en de gezondheid

van het kind in gevaar kunnen brengen. Daarom hanteren we de 'richtlijn veilig slapen' (zie: WIJS / Kwaliteit Wijzer / Veilig & Gezond). De slaapruijnte wordt nooit gebruikt als afzonderingsplek in het geval van straffen.

Baby's (0 tot 2 jaar):

Bij baby's volgen we altijd hun eigen slaapritme. We observeren wanneer het kind aan slaap toe is en we voorkomen dat het kind overprikkeld raakt of te moe wordt.

Dreumesen/peuters (1 tot 4 jaar):

De dreumesen en peuters gaan in principe na de lunch slapen. Een peuter die niet meer slaapt tussen de middag, kan zelf aangeven dat hij vandaag wel wil slapen. Afhankelijk van de afspraken die we hierover hebben gemaakt met de ouders kan het kind dan alsnog naar bed of even rusten.

Basisschoolkinderen (4 tot 12 jaar):

Na een lange, inspannende dag op school vindt er altijd een moment van rust plaats..

Samenwerking met ouders:

In het intakegesprek bespreken we het slaap-beleid en de slaapgewoontes thuis. Deze informatie leggen we vast op het intakeformulier. Eventuele afwijkende afspraken m.b.t. slapen leggen we vast op de hiervoor bestemde formulieren.

3.2.3. Verschonon & zindelijkheid

Verschonon

Tijdens het verschonon van het kind richten we onze aandacht volledig op het kind. Er wordt altijd maar één kind tegelijk verschoond. We maken oogcontact, zorgen dat we dichtbij zijn en benoemen wat we doen. Op die manier is ons gedrag voorspelbaar en voelt de situatie veilig.

We zijn ons bewust van de non-verbale communicatie (stemgebruik, lichaamshouding).

We zorgen dat er ruimte is voor de emoties van het kind en spelen hier op in. We kijken naar de lichaamstaal van het kind en onderzoeken wat de behoefte is. We begeleiden het kind op een positieve manier door voorkeuren te respecteren.

Er wordt één kind tegelijk *verschoond* op een commode. Om zoveel mogelijk rust te creëren wordt de deur van de verschoonruimte gesloten. De anderen kinderen blijven op de groep. Alle verschoonruimtes zijn voorzien van ramen zodat er altijd andere pedagogisch medewerkers of volwassenen kunnen meekijken en luisteren tijdens het verschonon.

Zie verder: WIJS / KwaliteitWijzer / Veilig & Gezond / Vierogenbeleid.

Baby's/dreumesen (0 tot 2 jaar)

De baby en de pedagogisch medewerker raken bij het verschonon steeds meer op elkaar ingespeeld en de baby krijgt plezier in het meedoen.

Dreumesen/peuters (1 tot 4 jaar)

De dreumesen en peuters worden gestimuleerd om onder begeleiding van de pedagogisch

medewerker zelf via een trapje op en van de commode te klimmen.

Zindelijkheid

We starten met het stimuleren van de zindelijkheid op het moment dat een kind eraan toe is. Dit gebeurt in overleg met de ouders. Er wordt op een respectvolle manier omgegaan met het zindelijk worden. Dit betekent dat niets hoeft, er wordt geen dwang uitgeoefend. We stimuleren het zindelijk worden van de kinderen, zodat het gevoel van eigenwaarde wordt vergroot.

Tijdens het zindelijk worden kijken we altijd naar het leerproces van het kind. Er wordt respectvol omgegaan met eventuele ongelukjes. Peuters die net zindelijk zijn/worden, worden zoveel mogelijk één voor één meegenomen om te plassen, zodat er individuele aandacht kan worden besteed aan het kind.

Samenwerking met ouders:

In het intakegesprek bespreken we bijzonderheden rondom verschonen en zindelijkheid. Deze informatie leggen we vast op het intakeformulier.

4. Samen met elkaar

Inleiding

We zien Eigen&Wijzer als een samenleving in het klein.

Wij dragen bij aan socialisatie door overdracht van algemeen aanvaarde waarden en normen door: kinderen te stimuleren om op een open manier kennis te maken met algemeen aanvaarde normen en waarden in de samenleving, met het oog op een respectvolle omgang met anderen en een actieve participatie in de maatschappij.

In dit hoofdstuk omschrijven we hoe (en met behulp van welke pedagogische middelen en vaardigheden) we hier **concreet** vorm aan geven:

We doen dit door kinderen een rijke sociale omgeving te bieden met verschillende leeftijdsgenoten en volwassenen, waarin zij passend bij hun ontwikkeling sociale interacties oefenen en individuele verschillen leren herkennen en respecteren.

Kinderen maken vanuit hun eigen veilige en vertrouwde omgeving kennis met de algemeen aanvaarde normen en waarden in de samenleving. Ook leren zij door cultuuroverdracht meer over gebruiken, tradities en gewoontes van de samenleving.

De afspraken in het pedagogisch beleid brengen we met elkaar tot uiting in ons gedrag.

We geven het goede voorbeeld door op respectvolle manier met elkaar om te gaan en samen te werken. Met de kinderen, in onze teams, met ouders (hoofdstuk 4.1.) en met de organisaties om ons heen. *So stimuleren we en laten we door voorbeeldgedrag zien hoe kinderen op respectvolle manier met anderen om kunnen gaan.*

Kinderparticipatie vormt een belangrijk onderdeel: kinderen hebben een stem in veel zaken die hen direct aangaan en tegelijkertijd ontwikkelen zij hierbij een sociale verantwoordelijkheid.

We werken intensief samen met alle scholen die onze kinderen bezoeken.

En sluiten de organisatie, de pedagogische benadering en het activiteitenaanbod aan op de benaderingswijze van deze scholen (hoofdstuk 4.2.1.)

Datum uitgifte: januari 2018

Datum laatste wijziging: 24 december 2019

Waar mogelijk zoeken we de samenwerking op met andere organisaties om ons heen (hoofdstuk 4.2.2.). Zo stimuleren we kinderen om mee te doen in de maatschappij. We houden hierbij rekening met de verschillende leeftijdsfasen waarin kinderen zich bevinden en zo nodig, omschrijven we deze fasen apart.

Goede interactie tussen kinderen onderling en tussen het kind en de pedagogisch medewerker is interactie die op een kindvolgende manier bijdraagt aan het bereiken van de vier pedagogische doelen. In hoofdstuk 3.1.1.3. 'interactievaardigheden' beschrijven wij hoe we in de dagelijkse praktijk (vanuit ons pedagogische visie) per leeftijdsfase concreet invulling geven aan deze interactie.

4.1. Ouders

Samenwerking met ouders(/verzorgers) is een voorwaarde om goede opvang te kunnen bieden. Ouders die hun kind(eren) naar ons toe brengen, geven een stuk van de verzorging en de opvoeding uit handen. Voor ouders is, naast een goede verzorging en een veilige omgeving, belangrijk dat hun kind het naar zijn zin heeft, zich thuis voelt en met plezier naar de groep gaat. Het is belangrijk dat ouders zich kunnen vinden in de wijze waarop onze pedagogisch medewerkers omgaan met het kind. En dat de sfeer waarin zij hun kind achterlaten en weer op komen halen, aansluit bij wat zij zelf als prettig, veilig en professioneel ervaren.

Wij geven vorm aan de samenwerking met ouders door voldoende tijd en aandacht te besteden aan goede overdrachtsmomenten, het organiseren van oudergesprekken, ouderbetrokkenheid te stimuleren en door opvoedondersteuning aan te bieden. We tonen respect voor culturele diversiteit en verschillen in achtergronden van de gezinnen waarin de kinderen opgroeien.

Overdracht

Een goede wederzijdse overdracht waarin helder wordt gecommuniceerd is belangrijk. Door deze overdracht hebben zowel de ouder als de pedagogisch medewerker gelegenheid zo goed mogelijk in te spelen op het gedrag en welzijn van het kind. Dergelijke contactmomenten dragen tevens bij aan het opbouwen van een vertrouwensband tussen beide.

Het werk van de pedagogisch medewerker bestaat uit verzorging (verschonen, eten en drinken, slapen) en begeleiding (van de ontwikkeling op sociaal-emotioneel, verstandelijk, lichamelijk gebied en de morele ontwikkeling, het bijbrengen van normen en waarden) van het kind.

Onze pedagogisch medewerkers dragen er zorg voor dat beide aspecten van het werk in de overdracht naar de ouders aan de orde komen en nemen hiertoe naar de ouders het initiatief. In het contact met de ouder streven we naar een open en eerlijke communicatie. Met privacygevoelige informatie wordt integer wordt omgegaan en verwerkt volgens de wettelijke richtlijnen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Dit betekent dat wanneer we bepaalde gevoelige informatie willen doorgeven aan personen buiten onze organisatie, dit altijd met de betreffende ouders wordt overlegd. De pedagogisch medewerker verschaft in de overdracht geen informatie over andere ouders en andermans kinderen.

Wanneer het kind wordt gebracht besteden we, afhankelijk van de situatie, samen met ouders aandacht aan: hoe het kind zich voelt; eventuele bijzonderheden in de ontwikkeling of het eet- en

slaappatroon; bijzondere activiteiten of gebeurtenissen in de thuissituatie, hoe het met de ouder gaat, bij ziekte; informatie over medicatie; wie het kind hoe laat weer komt halen, etc.

Wanneer het kind gehaald wordt besteden we, afhankelijk van de situatie, aandacht aan: de stemming van het kind; het spelgedrag (met wie het heeft het kind gespeeld, met welk spelmateriaal); opvallend gedrag en hoe de pedagogisch medewerker daar op gereageerd heeft; bijzonderheden in de ontwikkeling (nieuw woordje, zelf opruimen); informatie over het eten en slapen en in geval van de buitenschoolse opvang informatie vanuit school.

Oudergesprekken

Intakegesprek:

Wanneer een kind start op een nieuwe groep worden ouders uitgenodigd voor een intakegesprek. Doel van het gesprek is dat de pedagogisch medewerker en de ouder elkaar kunnen leren kennen, elkaar wederzijds kunnen adviseren en informeren en heldere en realistische afspraken met elkaar kunnen maken.

Voortgangsgesprekken

Iedere ouder wordt twee keer per jaar uitgenodigd voor een 15-minuten gesprek waarin we ouders op de hoogte brengen van de ontwikkelingen van hun kind. Dit doen we aan de hand van de ontwikkeling- en welbevinden observaties (zie 2.4. *observeren, signaleren en doorverwijzen*). Op verzoek kunnen ouders altijd een persoonlijk gesprek aangaan met de pedagogisch medewerker.

Ouderbetrokkenheid

Wij vinden het belangrijk om ouders te betrekken bij wat er speelt op de groep van hun eigen kind en binnen onze organisatie. Ouders kunnen lid worden van de oudercommissie welke formele zeggenschap heeft. Wij informeren ouders frequent over belangrijke zaken via mailingen en nieuwsbrieven. Zie verder: WIJS / KwaliteitWijzer / Ouders / Ouderbeleid.

Verder organiseren wij:

Ouderavonden:

Iedere locatie organiseert eens per jaar een ouderavond waarin aandacht wordt besteed aan een bepaald thema m.b.t. opgroeien/opvoeden of aan beleidsmatige zaken of ontwikkelingen binnen de organisatie.

Tijdens deze avonden worden ouders ook in de gelegenheid gesteld om met elkaar van gedachten te wisselen, een kijkje te nemen op de groep en om persoonlijk met de pedagogisch medewerkers en/of de leidinggevende te spreken.

Inloopmomenten:

Sommige locaties organiseren gedurende een aantal keer per jaar inloopmomenten.

Koffieochtenden

In sommige regio's en locaties vinden er koffie-ochtenden plaats.

Opvoedingsondersteuning

Wij bieden professionele opvoedingsondersteuning aan ouders. Ouders kunnen onze pedagogisch medewerkers altijd benaderen met vragen of situaties waarover zij graag van gedachten willen wisselen, zodat zij ouders kunnen adviseren en ondersteunen waar nodig.

Triple P (Positive Parenting Program)

Binnen Eigen&Wijzer zijn een aantal pedagogisch medewerker werkzaam die opgeleid zijn in het opvoedprogramma Triple P. Zie voor meer informatie: <http://www.triplep-nederland.nl>

Het programma richt zich op het voorkomen en verminderen van emotionele- en gedragsproblemen bij kinderen. Dit gebeurt door kennis, vaardigheden en het zelfvertrouwen van ouders te versterken. We reiken ouders een aantal opvoedingsstrategieën aan, waarmee zij de ontwikkeling van hun kinderen op een positieve manier kunnen beïnvloeden.

De pedagogisch medewerkers geven aan wanneer ouders een opvoedvraag beter kunnen stellen aan één van de pedagogisch medewerkers die is opgeleid in Triple P.

Doorverwijzen:

Wanneer Eigen&Wijzer ouders onvoldoende kan helpen, omdat hun hulpvraag meer deskundigheid vraagt dan Eigen&Wijzer kan bieden, worden ouders doorverwezen naar instanties of personen die hen verder kunnen helpen of meer intensieve begeleiding kunnen bieden door voort te bouwen op wat ouders inmiddels al hebben gedaan. Zo nodig en indien ouders dit prettig vinden, organiseren we een warme overdracht waarbij de vertrouwde pedagogisch medewerkers aansluit bij een eerste gesprek met de instantie of persoon waarnaar is doorverwezen (zie: 4.2.2. *Zorg&Welzijn*).

Kinderen met een ontwikkelingsachterstand of -stoornis (passende kinderopvang):

Soms is er een kind op de groep die extra aandacht en zorg nodig heeft. Bijvoorbeeld omdat er sprake is van een ontwikkelingsstoornis of -achterstand. Met de juiste adviezen, begeleiding en ondersteuning kijken wij of wij het kind en zijn of haar ouders voldoende kunnen bieden. Indien nodig en mogelijk schakelen we, altijd in overleg met ouders, hulp van buitenaf in om het kind, de ouders en de pedagogisch medewerkers extra te begeleiden (zie 4.2.2 *Zorg & Welzijn*).

Huiswerkbegeleiding:

Basisschoolkinderen kunnen extra ondersteuning krijgen bij het maken van hun huiswerk in de vorm van huiswerkbegeleiding.

4.2. Doorgaande lijnen

4.2.1. School

Wij streven naar een goede samenwerking met iedere school in de omgeving van onze opvanglocaties.

Zie: *WIJS / KwaliteitWijzer / Samenwerken / Onderwijs / Samenwerking onderwijs.*

Samen met een aantal scholen zijn we inmiddels gestart met de ontwikkeling van IKC's (Integrale Kind Centra). Samen met onze partners werken we binnen deze IKC's aan de ontwikkeling, de opvoeding, de opvang, de ontspanning en de opleiding van het kind. Voor ons betekent het IKC een

samenwerking tussen partijen die zich bezig houden met opgroeiende kinderen. Met als belangrijkste doel het vergroten van de ontwikkelkansen en het bieden van passende opvang.

Het IKC dat wij voor ogen hebben heeft een wijkgerichte functie en richt zich op kinderen, ouders en professionals. Basisscholen, kinderopvangorganisaties, peuterspeelzalen, welzijnsorganisaties, zorginstellingen en vrijetijdsorganisaties (sport- en cultuurverenigingen) maken deel uit van het IKC. Deze partijen organiseren gezamenlijke dag-arrangementen voor kinderen van 0-13 jaar. Deze arrangementen bestaan uit op elkaar aansluitende momenten van onderwijs en ontspanning. Het volgen van onderwijs is verplicht, de momenten van ontspanning zijn vrijwillig. Dit betekent dat kinderen dagelijks onderricht krijgen en op inschrijving deelnemen aan ontspanningsmomenten.

Binnen de IKC's is er sprake van een warme overdracht. Er wordt gewerkt aan continuïteit in de ontwikkeling, de pedagogische aanpak, in educatie en in de samenwerking voor zorgkinderen. We streven naar een geschikte tijdsindeling waarbij het welzijn van de kinderen centraal staat. Daarbij wordt altijd rekening gehouden met de mogelijkheden van de verschillende organisaties.

Andere partijen die van toegevoegde waarde zijn bij het vormen van een IKC, zijn instellingen die vanuit hun vakgebied bezig zijn met kinderen. Zoals b.v. de bibliotheek, de GGD, de logopedist of de opvoeddeskundige.

Overdracht naar school

Wanneer een kind de overstap maakt van het kinderdagverblijf op de peutergroep naar school is dit een belangrijke stap. Wij hebben met alle basisscholen in de omgeving van onze locaties afspraken gemaakt over de wijze waarop we informatie overdragen. Dit gebeurt altijd met toestemming van ouders via in het intakeformulier en met toestemming van ouders op het eventuele overdrachtsformulier.

4.2.2. Zorg & Welzijn

Wij onderhouden structureel contacten met de organisaties voor zorg en welzijn in de regio of wijk van onze locaties.

Meerdere organisaties (jeugdhulpverlening, consultatiebureau, artsen, maatschappelijk werk en onderwijs) bieden vanuit hetzelfde Triple P-kader de benodigde opvoedondersteuning zodat er sprake is van een doorlopende lijn.

Zie ook: WIJS / KwaliteitWijzer / Samenwerken / Zorg&Welzijn / Samenwerking Zorg&Welzijn.

4.2.3. Overige externe organisaties

Overdracht naar externe kinderopvangorganisatie

Het kan gebeuren dat een kind doorstroomt van onze dagopvang of peuteropvang naar een buitenschoolse opvang locatie van een externe kinderopvangorganisatie. Ook kan het voorkomen dat een kind bijvoorbeeld vanwege een verhuizing de overstap maakt naar een andere organisatie. In dat geval maken wij met de desbetreffende organisatie afspraken over de wijze waarop we informatie overdragen. Dit gebeurt altijd met toestemming van ouders. Ook wordt in overleg met ouders

besloten hoe de inhoud van de informatieoverdracht eruit komt te zien. Samen met hen bepalen we welke kind- en observatiegegevens worden overgedragen. Ook bepalen we in samenspraak met ouders of er gekozen wordt voor een warme of koude overdracht afhankelijk van bijvoorbeeld de zorg die er is m.b.t. een kind. Bij een warme overdracht neemt de pedagogisch medewerker telefonisch contact opgenomen met de desbetreffende organisatie om de gegevens over te dragen en/of sluit deze aan bij een intakegesprek. Bij een koude overdracht worden de gegevens opgestuurd of door ouders zelf meegenomen.

Bijlage 1 - Observatiecyclus Eigen&Wijzer

Op alle locaties van Eigen&Wijzer observeren we jaarlijks:

- A. de kwaliteit van de opvang;*
- B. de ontwikkeling van kinderen;*
- C. het welbevinden van kinderen.*

A. Kwaliteit van de opvang

Met elkaar zijn we bij Eigen&Wijzer verantwoordelijk voor het bieden van kwalitatief goede kinderopvang. Om te weten of iedere locatie aan de kwaliteitseisen voldoet die Eigen&Wijzer aan de opvang stelt observeren we iedere locatie jaarlijks op de volgende onderdelen:

KDV en PO/PSZ groepen:

- **Locatiespecifiek beleid Veiligheid & Gezondheid**
Waarmee: format LS beleid veiligheid & gezondheid.
(zie verder: WIJS / KwaliteitWijzer / Veilig & Gezond / locatie beleid veiligheid en gezondheid)
Wanneer: viermaal per jaar tijdens teamvergaderingen
Door wie: locatie coördinator en team
- **Locatiespecifiek pedagogisch beleid**
Waarmee: format LS pedagogisch beleid
(zie verder: WIJS / KwaliteitWijzer / Pedagogiek / locatie pedagogische werkplannen).
Wanneer: viermaal per jaar tijdens teamvergaderingen
Door wie: locatie coördinator en team
- **Pedagogisch kwaliteit**
Waarmee: de beoordelingsschaal pedagogische kwaliteit;
 - leer- en leefomgeving voor baby's en dreumesen (0-2 jaar)
 - leer- en leefomgeving voor peuters en kleuters (2 tot 4 jaar)Wanneer: eenmaal per jaar
Door wie: locatie coördinator en eventueel door regiomanager, beleidsmedewerker, directie
- **Ouderbetrokkenheid**
Waarmee: lijst ouderbetrokkenheid (nog in ontwikkeling)
Wanneer: eenmaal per jaar

Datum uitgifte: januari 2018

Datum laatste wijziging: 24 december 2019

Door wie: locatie coördinator

- **Interactievaardigheden (van de pm'ers)**
Waarmee: trainingen, intervisie, videofeedback
Wanneer: tweemaal per jaar
Door wie: pedagogisch medewerkers, trainers

BSO groepen

- **Locatiespecifiek beleid Veiligheid & Gezondheid**
Waarmee: format LS beleid veiligheid & gezondheid.
(zie verder: WIJS / KwaliteitWijzer / Veilig & Gezond / locatie beleid veiligheid en gezondheid)
Wanneer: viermaal per jaar tijdens teamvergaderingen
Door wie: locatie coördinator en team
- **Locatiespecifiek pedagogisch beleid**
Waarmee: format LS pedagogisch beleid
(zie verder: WIJS / KwaliteitWijzer / Pedagogiek / locatie pedagogische werkplannen).
Wanneer: viermaal per jaar tijdens teamvergaderingen
Door wie: locatie coördinator en team
- **Pedagogisch kwaliteit**
 - Waarmee: de beoordelingsschaal pedagogische kwaliteit; leer- en leefomgeving voor peuters en kleuters (4 tot 7 jaar)
 - de kwaliteitsmonitor, observatielijst BSO leefomgeving (7 tot 12 jaar)Wanneer: eenmaal per jaar
Door wie: locatie coördinator en eventueel door directie, regiomanager of beleidsmedewerker.
- **Ouderbetrokkenheid**
Waarmee: lijst ouderbetrokkenheid (nog in ontwikkeling)
Wanneer: eenmaal per jaar
Door wie: locatie coördinator
- **Interactievaardigheden (van de pm'ers)**
Waarmee: trainingen, intervisie, videofeedback
Wanneer: tweemaal per jaar
Door wie: pedagogisch medewerkers, trainers

B. Ontwikkeling van kinderen

We observeren ieder individueel kind jaarlijks door te kijken naar:

KDV-groepen 0 tot 2 jaar:

Waarmee:

Datum uitgifte: januari 2018

Datum laatste wijziging: 24 december 2019

- de observatielijst baby-dreumes van CITO (de piramide-methode): Motorische, cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling.
- de ontwikkelingsobservatie (stap 6) van de Focus-methode : motorische ontwikkeling, ontwikkeling van de intelligentie, spraak- en taalontwikkeling, ontwikkeling van de zelfstandigheid en sociale en emotionele ontwikkeling.

Wanneer: bij 10 maanden, 1 jaar en 4 maanden, 1 jaar en 10 maanden, en incidenteel wanneer we ons zorgen maken over de ontwikkeling van een kind. Indien nodig wordt een plan van aanpak opgesteld. Zie verder: 2.4. observeren, signaleren, doorverwijzen).

Door wie: mentor

KDV en PO-PSZ groepen 2 tot 3 jaar:

Waarmee bij Piramide:

- de observatielijst peuters van CITO (de piramide-methode); sociaal gedrag, welbevinden en speel- werkhouding
- de observatielijst motorisch functioneren van CITO
- de ontwikkelingsobservatie (stap 6) van de Focus-methode; motorische ontwikkeling, ontwikkeling van de intelligentie, spraak- en taalontwikkeling, ontwikkeling van de zelfstandigheid en sociaalemotionele ontwikkeling.

Waarmee bij UK&Puk: observatielijsten KIIK

Wanneer: bij 2 jaar en 4 maanden en 2 jaar en 10 maanden en incidenteel wanneer we ons zorgen maken over de ontwikkeling van een kind. Indien nodig wordt een plan van aanpak opgesteld. Zie verder: 2.4. observeren, signaleren, doorverwijzen).

Door wie: mentor

KDV en PO-PSZ groepen 3 tot 4 jaar:

Waarmee:

- de observatielijst peuters van CITO (de piramide-methode); sociaal gedrag, welbevinden en speel-werkhouding.
- de observatielijst motorisch functioneren van CITO
- de toets; taal- en rekenen voor peuters

Waarmee bij UK&Puk: observatielijsten KIIK

Wanneer: bij 3 jaar en 4 maanden en bij 3 jaar en 10 maanden / en incidenteel een extra observatie (geen extra toets, daar moet minimaal een half jaar tussen zitten) wanneer we ons zorgen maken over de ontwikkeling van een kind. Indien nodig wordt een plan van aanpak opgesteld. Zie verder: 2.4. observeren, signaleren, doorverwijzen).

Door wie: mentor

Op sommige kindcentra locaties sluiten we aan bij de methode die past in deze omgeving om een doorgaande leerlijn vorm te geven).

Wanneer: op de door CITO vastgestelde leeftijden.

Door wie: mentor

Oudergesprekken worden gevoerd door de mentoren van de kinderen en lopen het hele jaar door. Elke mentor maakt een planning voor zijn/haar mentorkinderen en zorgt ervoor dat ouders uitgenodigd worden voor een gesprek om de uitkomsten van de observaties te bespreken.

Op sommige kindcentra locaties sluiten we aan bij de methode die past in deze omgeving om een doorgaande leerlijn vorm te geven. Zie: WIJS / KwaliteitWijzer / Pedagogiek / Locatie Werkplannen

Zie ook: 3.1.1.2. VVE, volgen ontwikkeling.

BSO-groepen:

- **In beeld brengen van ontwikkeling/interesses (nog te ontwikkelen)**

Waarmee: opstellen van een portfolio (een map waarin het kind werken, foto's, uitspraken, een dagboek etc bijhoudt van belangrijke gebeurtenissen tijdens de BSO-periode)

Door wie: kind met behulp van mentor (het kind heeft de regie in wat hij of zij wil verzamelen)

Wanneer: gedurende het jaar. Twee maal per jaar wordt deze besproken met kind en ouders.

Ontwikkeling bij zorgen:

De ontwikkeling van de BSO-kinderen meten we niet, deze wordt op school in kaart gebracht. Bij zorgen om een kind of de constatering dat een kind een specifieke ontwikkelvraag heeft, heeft de locatie coördinator na overleg met de regiomanager/aandachtfunctionaris contact met ouders/school. Indien nodig wordt een plan van aanpak opgesteld. Zie verder: 39.1.2.2. signaleren).

Door wie: mentor

Wanneer: alleen bij zorgen of specifieke ontwikkelvraag

C. Welzijn van kinderen

We meten ieder halfjaar het welzijn per groep en individueel kind door te kijken naar:

Alle groepen:

- **Groepsfunctioneren**

Waarmee: observatielijst Groepsfunctioneren per groep door de locatie coördinator

Wanneer: eenmaal per jaar

- **Welbevinden algemeen**

Waarmee: observatielijst Welbevinden Algemeen (WA):

Door wie: per kind door de mentor

Wanneer: : voor kinderen van 0-4 jaar tegelijk met observaties ontwikkeling, kinderen van 4 jaar twee maal per jaar, bij 4 jaar en 4 maanden en 4 jaar en 10 maanden, vanaf 5,5 jaar eenmaal per jaar (dus bij 5,5, 6,5, 7,5 etc jaar), oudergesprekken worden door mentoren na observaties ingepland.

- **Welbevinden in situatie**

Waarmee:

-observatielijst Welbevinden in Situaties (WIS):

Door wie: per kind door mentor

Wanneer: voor kinderen van 0-4 jaar tegelijk met observaties ontwikkeling, kinderen van 4 jaar tweemaal per jaar, bij 4 jaar en 4 maanden en 4 jaar en 10 maanden, vanaf 5,5 jaar eenmaal per jaar (dus bij 5,5, 6,5, 7,5 etc jaar), oudergesprekken worden door mentoren na observaties ingepland.

Waarmee:

-vragenlijsten welbevinden voor kinderen 8+:

Door wie: per kind door mentor

Wanneer: tweemaal per jaar, maand voorafgaand aan oudergesprekken

Waarmee:

- Vragenlijst voor ouders:

Door wie: per gezin door locatie coördinator:

Wanneer: eenmaal per jaar

Uitkomsten:

Kwaliteit opvang:

Op de uitkomsten m.b.t. observaties naar de kwaliteit van de opvang volgen acties. Deze worden waar nodig vastgelegd (actieplan veiligheid/gezondheid, het locatie specifieke plan en/of jaarplannen van de organisatie, regio, locatie en/of individuele medewerker).

Ontwikkeling en welbevinden kinderen:

Uitkomsten m.b.t. ontwikkeling en welbevinden individuele kinderen worden tweemaal per jaar in hiervoor vastgestelde teamoverleggen, voorafgaand aan de oudergesprekken, met elkaar besproken. Portfolio's van de BSO-kinderen worden de maand voorafgaand aan de oudergesprekken doorgenomen. Alle medewerkers uit een team hebben zodoende alle kinderen van de groep in beeld. Indien nodig wordt een plan van aanpak opgesteld. Resultaten en eventuele plannen van aanpak worden tijdens oudergesprekken besproken.

Zie ook:

Jaarplanning:

Er is een jaarplanning opgesteld waarin staat weergegeven welke onderdeel in welke maand geobserveerd wordt.

Zie ook:

De jaarplanning en alle (digitale) observatie instrumenten zijn te vinden in:

WIJS / KwaliteitWijzer / Observeren

Bijlage 2 - Zorgroute

De volgende stappen worden genomen wanneer opvallend gedrag of andere problemen (opvoedproblemen of begeleidingsvragen van ouders) worden gesignaleerd.

De pedagogisch medewerker:

1.	Signaleert kind met opvallend gedrag of opvallende thuissituatie;	
2.	Vult de signaleringsformulieren kindermishandeling uit de meldcode in en bespreekt dit met de regiomanager of locatie coördinator. Schakelt eventueel de aandachtsfunctionaris in voor advies;	
	Volgt bij uitkomst ' meldcode treedt niet in werking ' onderstaande stappen; ↓	Volgt bij uitkomst ' meldcode treedt in werking ' onderstaande stappen; ↓
3.	Blijft het kind en de situatie observeren en signaleren en rapporteert nieuwe ontwikkelingen op het signaleringsformulier (welke leidinggevende heeft opgeborgen in kinddossier in afgesloten kast op locatie). Indien nodig wordt stap 2 herhaald;	Volgt samen met de locatiecoördinator, regiomanager en aandachtsfunctionaris de stappen zoals omschreven in: meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld.
4.	Voert eventueel, vanuit stap 3 of 4 van de focusmethode voortkomende afspraken uit, welke de ontwikkeling van het kind positief kunnen beïnvloeden;	
5.	Bespreekt opvallend gedrag met de ouders in een oudergesprek;	
6.	Overlegt met de locatiecoördinator/ regiomanager;	
7.	Overlegt, indien nodig, regelmatig met de ouders;	
8.	Verleent, voor zover de mogelijkheden dat toelaten, medewerking aan en communiceert met eventuele externe deskundigen die het kind en de ouders begeleiden;	
8a.	In geval van de naschoolse opvang: overlegt, indien nodig met de leerkracht(en) nadat hiervoor toestemming van de ouders is verkregen of gebruikelijk is in Brede Schoolverband.	
9.	Is mede verantwoordelijk voor verslaglegging met inachtneming van privacy (alle stukken worden bewaard in een kinddossier in een afgesloten kast op de locatie);	

Datum uitgifte: januari 2018

Datum laatste wijziging: 24 december 2019

De locatiecoördinator/ regiomanager:

1.	Signaleert kinderen met opvallend gedrag (of opvallende thuissituatie);	
2.	Bespreekt ingevulde signaleringsformulieren kindermishandeling uit de meldcode met de pm'er/team. Schakelt eventueel de aandachtsfunctionaris in voor advies;	
	Volgt bij uitkomst ' meldcode treedt niet in werking ' onderstaande stappen; ↓	Volgt bij uitkomst ' meldcode treedt in werking ' onderstaande stappen; ↓
3.	Bergt het formulier op in een kinddossier in een afgesloten kast op de locatie. Licht (indien nog niet gebeurd) de rest van het team en eventueel aandachtsfunctionaris in;	Volgt samen met de pm'er(s), regiomanager en aandachtsfunctionaris de stappen zoals omschreven in: melcode kindermishandeling en huiselijk geweld.
4.	Adviseert pm'ers m.b.t. signalering, gespreksvoering met de ouders en begeleiding van het kind;	
5.	Voert indien nodig, samen met de pm'er, een gesprek met de ouders. Vraagt hen toestemming voor overleg met derden. Indien afgewogen is dat overleg met derden van wezenlijk belang voor het kind is, wordt het ouders medegedeeld in plaats van dat er toestemming wordt gevraagd.	
6.	Stippelt, indien nodig, samen met de pm'er en pedagoog een gerichte aanpak uit;	
7a	Overlegt met wijkteam en bekijkt samen met directie of overleg met gemeente nodig is om budget aan te vragen om begeleiding of betaalde zorg in te zetten op de groep.	
7b	Verwijst, indien nodig, naar externe deskundigen;	
8.	Is eindverantwoordelijk voor de verslaglegging met inachtneming van privacy;	
9.	Draagt er zorg voor dat formele verslagen voor gezien worden ondertekend door de ouders;	
10.	Draagt er zorg voor dat werkafspraken slechts worden gehanteerd voor intern gebruik;	
12.	Overlegt regelmatig met de pm'er over de aanpak en de ontwikkeling van het kind;	
13.	Is, indien nodig, aanwezig bij vervolgesprekken die de pm'er voert met de ouders;	
14.	Verleent, voor zover de mogelijkheden dat toelaten, medewerking aan en communiceert met eventuele externe deskundigen die het kind en de ouders begeleiden.	
15.	Draagt, na beëindiging van de plaatsing, de formele verslaglegging over aan de betreffende ouders.	